

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 30 APRIL 1947

No. 1564

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	343
Uit buitenlandsche bron	343
Het nieuwe Europa door <i>Mr K. P. van der Mandele</i>	344
Het bouwkostenvraagstuk door <i>Dr Ir H. G. van Beusekom</i>	345
De dollarvoorziening van Curaçao door <i>P. G. Ridder</i>	348
De verhouding tusschen de inkomens van arbeiders en de kosten van levensonderhoud door <i>J. Middelburg</i>	350
Deensche problemen door <i>Prof. Dr J. Tinbergen</i>	352
Aanteekening:	
De functie van de Internationale Herstelbank	353
Internationale notities:	
Samenwerking tusschen de Internationale Herstelbank en de Vereenigde Naties	353
Engeland's houtpositie	354
Industriele revolutie in Texas	354
Officiele en zwarte marktprijzen in Oostenrijk	354
A.I.P.P.I.-Congres te 's-Gravenhage	355
Ontvangen boeken en brochures	355
Geld- en kapitaalmarkt	355
Statistieken:	
Verkeer en vervoer in Nederland	356
Bankstaten	357
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	358
Stand van 's Rijks Kas	358
Overzicht der laatste vier verkorte balanssen van De Nederlandsche Bank	359

DEZER DAGEN

bijt men in den zuren appel. Het zijn althans geen zoete broodjes, die minister Lief tinck ons in zijn deviezennota heeft gepresenteerd. De hoofdmoot van de diagnose: een acuut tekort aan dollars, zal bij de therapie veeleer een bittere pil blijken te zijn. Voorloopig mist Nederland, bij het appeltje voor de dorst in den vorm van saldi en beleggingen in het buitenland, wat het noodig heeft als brood: reconstructieën. De rotte plekken, welke de interpellatie Joekes inmiddels in het licht zette, geven

een wrange bijsmaak aan de erkenning, dat wij thans ook officieel arm zijn.

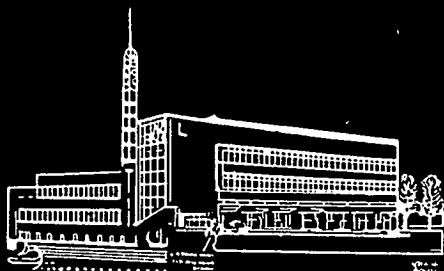
Zich spiegelen aan West-Europa vormt daarbij een schrale troost. Aan Engeland althans ligt de kolencrisis nog zwaar op de maag. Wel steeg in vijf weken tijds het aantal mijnwerkers met 8.200; de woorden van William Pitt na den slag by Trafalgar: „England has saved herself by her energy — may she save Europe by her example” — zoowel door Prinses Elisabeth als door den nieuwen Amerikaanschen ambassadeur Lewis M. Douglas, geciteerd — zijn echter moeilijk te verteren. zoolang de energievoorziening nog zorgen baart. De Regeering besloot daarom het gas- en electriciteitsverbruik voor verwarmingsdoeleinden te beperken. Slechts de Engelsche boeren lachen momenteel zonder kiespijn: zij zijn ingenomen met de verhooging van de agrarische prijzen. Daarentegen was de volgens de Engelschen te hoog vastgestelde tarweprijs de twistappel, waardoor de Internationale Tarweconferentie te Londen mislukte.

Ook Frankrijk leeft bij mondjesmaat: het broodrantsoen werd van 300 tot 250 gram per dag verlaagd. Frankrijks steenkolenhonger zal voorts door het te Moskou — zonder Rusland — gesloten accoord inzake de West-Duitsche kolenproductie niet worden gestild; het blijft, volgens „The Times” van 23 April jl., o.a. op de Vereenigde Staten aangevezen. „And France”, zoo zegt het blad, „like the other European countries, wishes to avoid heavy dollar purchases”. De Franschen verstaan echter het „faire bonne mine à mauvais jeu”: Monnet, vader van het reconstructieplan, dat op dollars ten behoeve van den invoer van kapitaalgoederen is gebaseerd, wordt naar de Vereenigde Staten gestuurd om, ter dekking van de tarwe-invoeren voor 1948, \$ 300 miljoen te leenen.

De Amerikanen maken inmiddels nog steeds onderscheid tusschen politieke en reconstructieën. Slikte de Senaat thans Truman's voorstellen inzake Griekenland en Turkije, een aan China toegedacht crediet ad \$ 500 miljoen blijft onder tafel, naar de „New York Herald Tribune” van 26 April jl. zeide „until China achieves peace and unity and develops a workable reconstruction plan”. Zelf geeft Amerika een voorbeeld: de loonsverhoging in de staalindustrie, \$ 1 per dag, verzekert, naar de voorzitter van het C.I.O., Philip Murray, het uitdrukte, „peace in the industry for two years”; de groote vakvereeningen willen thans een fusie.

Europa wordt voor de Amerikanen echter pas een smakelijk geheel, als er ook aan den „onstabiele politieke toestand in het algemeen”, zooals onze deviezennota het zegt, een einde wordt gemaakt. De Grooté Vier te Moskou hadden hiervan nog geen kaas gegeten. Zij zien inmiddels de mislukking der conferentie liever als „hors d'oeuvre” voor de Londensche bijeenkomst in November a.s.

Zoolang dollarcredieten slechts op niet vervulde condities zijn te krijgen, moet Nederland werken, exporteeren en sparen. Dit laatste begint, taalkundig, op 1 Mei, met de vereenvoudigde spelling. Met ingang van dien datum bijte men door de zure appel heen.



HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Verliesposten Voorkomend Systeem



bestaande uit 4 Diensten

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)



**DE NEDERLANDSCHE
 HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**

verstrek U gaarne advies
 omtrent de samenstelling van Uw

EFFECTENBEZIT

en belast zich met de administratie van Uw

VERMOGEN

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
 76 Kantoren in Nederland

**AMSTERDAMSCH
 BANK N.V.**



KAPITAAL / 55.010.000. RESERVES / 31.500.000



Pensioenvoorzieningen ten behoeve van het personeel vereischen, óók na haar totstandkoming, zorg. Gaarne nemen wij die zorg, voor zoover dat mogelijk is, van de bestuurders der fondsen over.

R. MEES & ZONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
 DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — bijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons

BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN



**N.V. KONINKLIJKE
 NEDERLANDSCHE
 ZOUTINDUSTRIE**

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
 zoutzuur, (alle kwaliteiten)
 vloeibaar chloor
 chloorbleekloog
 natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
 amsterdam
 rotterdam

**Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
 H. A. M. Roelants
 Schiedam**

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr K. P. van der Mandele, *Het nieuwe Europa.*

De staten van West-Europa toonen geestelijk, politiek en cultureel zoodanige verschillen, dat alleen een economische hand denkbaar is. Voor verwerkelijking van deze economische samenwerking staan verschillende wegen open. Gedeeltelijk teekenen zij zich reeds in feite af, zooals blijkt uit het accoord betreffende de West-Duitsche steenkoolproductie.

Voor de onlangs uit de U.N.O. voortgekomen „European Economic Council”, is, als adviseerend lichaam, in dezen een belangrijke taak weggelegd. Te verwachten valt, dat de Vereenigde Staten een gemeenschappelijke poging tot reconstructie van Europa zullen steunen.

Dr Ir H. G. van Beusekom, *Het bouwkostenvraagstuk.*

Om het bestaande woningtekort in te halen, zou een aanbouw moeten plaatsvinden van ongeveer 70.000 woningen per jaar. Daarbij zijn de bouwkosten momenteel ongeveer 3½ maal zoo hoog als vóór het uitbreken van den oorlog in 1939.

Maatregelen ter verlaging kunnen zijn gelegen in verbetering van de materiaalvoorziening en verhooging van de arbeidsprestaties; als gevolg hiervan zouden voorts de onkosten en het risico voor den aannemer verminderen. Ook liggen er groote mogelijkheden op het gebied van normalisatie en rationalisatie.

P. G. Ridder, *De dollarvoorziening van Curaçao.*

In verband met de schaarschte aan dollars, waarmede Curaçao tijdens den oorlog kreeg te kampen, nam Nederland in 1942 de verplichting op zich, Curaçao dollars te verschaffen in ruil voor ponden sterling. Medio 1945 is het betreffende bedrag vastgesteld op \$ 1.300.000 per maand; deze regeling loopt op 1 Juni a.s. af.

Van Curaçaosche zijde is berekend, dat de Nederlandse bijdrage onvoldoende is geweest; de cijfers voor 1946 toonen maandelijks een tekort van \$ 250.000. Men bepleit er derhalve een verhooging van Nederland's dollaromzetting.

J. Middelburg, *De verhouding tusschen de inkomens van arbeiders en de kosten van levensonderhoud.*

Het C.B.S. is bezig de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud te herzien. De nieuwe cijfers zullen zijn gebaseerd op het goederen- en dienstenpakket, dat thans wordt verbruikt; de kosten hiervan worden vergeleken met een soortgelijk pakket in 1938.

Uit de nieuwe cijfers blijkt, dat het huishouden thans 75 à 85 pCt. meer dan vóór den oorlog kost en dat de kosten van levensonderhoud het laatste halfjaar vrijwel zijn gestabiliseerd.

Vergelijking met de loonen leert, dat een algemeene spanning tusschen loonen en prijzen niet bestaat. Wel bestaat er een spanning tusschen behoeften en bevredigingsmogelijkheden.

Prof. Dr J. Tinbergen, *Deense problemen.*

De overgang van oorlogs- naar vredeseconomie plaatst Denemarken voor dezelfde problemen als Nederland, echter op kleiner schaal. Verrassend is, dat de bemoeiing van de conservatief ingestelde Regeering met het economisch leven analoog is aan de onze. De omstandigheden en het objectief economisch inzicht schrijven de overheidsmaatregelen voor.

UIT BUITENLANDSCHE BRON.

Goudarbitrage met Voor-Indië door Nederlandsche financiers, zoo zegt de „New York Herald Tribune” van 26 April jl., vond op de volgende wijze plaats: in Amsterdam zette men geld om in Braziliaansche effecten, welke men in New York verkocht. Met de verkregen dollars kocht men Zwitsersche francs en hiervoor goudstaven tegen den officieelen prijs plus een kleine premie. Tot hier toe leed men op het oorspronkelijk bezit ongeveer 20 pCt. verlies. Het goud werd verscheept naar Bombay, waar het op de vrije markt £ 21 per ons fijn opbracht, terwijl de officieele prijs £ 8.12.3 bedroeg. De ontvangen rupees zette men weer om in ponden en eventueel in guldens; aldus behaalde men een winst van 200 pCt. De Indische Regeering heeft thans den import van goud en zilver stopgezet.

De huidige welvaart in de Vereenigde Staten, vergeleken met 1929, het jaar van de grootste bedrijvigheid vóór den oorlog, wordt gedemonstreerd door de volgende cijfers. De industriele productie is thans quantitatief 71 pCt. grooter dan in 1929; de agrarische productie 32 pCt.; de werkgelegenheid is toegenomen met 10 miljoen. In 1929 bedroeg het gemiddelde individueele inkomen \$ 654, thans \$ 1.090, beide bedragen na aftrek van belastingen. Uitgedrukt in dollars van gelijke koopkracht beteekent dit een stijging van \$ 825 in 1929 tot \$ 1.090 thans, d.w.z. 32 pCt. meer, aldus President Truman tijdens de jaarlijksche lunch van „Associated Press” in Waldorf-Astoria in New York City, op 21 April jl.

De Engelsche valutareserve's bedragen thans nog £ 1.400 à £ 1.500 miljoen (\$ 5,6 à 6 milliard), t.w.:

£ 629 miljoen goud- en dollarreserve's (eind 1946);

£ 612,5 miljoen Amerikaansch \$-crediet;

£ 157,5 miljoen Canadeesch \$-crediet;

£ 81 miljoen, d.i. ¼ van Engeland's aandeel in het

Internationale Monetaire Fonds, dat binnen 1 jaar na storting in vreemde valuta kan worden terugverkregen. Deze reserve's zijn, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 23 April jl., nog voor langer dan een jaar voldoende, voordat de vraag om verdere crediethulp acuut wordt.

De kosten van den laatsten wereldoorlog worden, volgens „These things seemed important”, uitgegeven door „Selected Investments Company” (zie „The Commercial and Financial Chronicle” van 10 April jl.) als volgt geschat:

Rusland \$ 357 milliard ¹⁾

Ver. Staten \$ 390 milliard

Duitschland \$ 272 milliard

Frankrijk \$ 192 milliard

Engeland \$ 120 milliard ¹⁾ Schatting van Molotov.

Deze bedragen omvatten zoowel oorlogsschaden als uitgaven ten behoeve van de oorlogvoering. De schattingen voor Frankrijk en Rusland komen den schrijver te hoog voor.

De verdeling der bankeredieten in Frankrijk in 1946 over de verschillende sectoren van het economisch leven was, naar de „Neue Zürcher Zeitung” van 24 April jl. mededeelt, als volgt:

	31 Dec. 1945		31 Dec. 1946	
	In mrd. frcs.	In pCt.	In mrd. frcs.	In pCt.
Industrie	29,4	54,5	82,2	45
(zonder textielind.)				
Textiel	7,5	13,9	28	15,5
(invoer, handel, ind.)				
Handel	10,8	20	46,3	25,5
(zonder textielhand.)				
Landbouw	5,1	9,4	20,9	11,5
Overige	1,2	2,2	4,3	2,5
Totaal	54,0	100,0	181,7	100,0

HET NIEUWE EUROPA.

Nu ons eerbiedwaardige genootschap ¹⁾ zijn taak na de bezetting opnieuw aanvat, denken wij even terug aan den tijd toen het zijn werkzaamheden begon, aan het Europa van vóór den eersten wereldoorlog, het werelddeel vol van economische en politieke spanningen, maar toch ook nog vol van boeiend en bloeiend leven, leiding gevend in de gehele wereld, niet alleen op materieel maar vooral ook op geestelijk gebied.

En dat zelfde Europa vertoont zich nu als een verwarde massa, een verwarde machteloze massa tegenover de andere agglomeraties in de wereld: Amerika — het werelddeel in zijn volle uitgestrektheid — de Verenigde Staten als middelpunt, geflankeerd door Canada enerzijds, door Midden- en Latijns Amerika anderzijds; het Russische wereldrijk van Oostzee tot de Pacific; de jeugdige krachtige werelddelen Afrika en Australië; en dan de volken in het Oosten, geëmancipeerd, maar nog niet gedefinieerd. Daartussen thans als een slappe onontwarbare kluwen: Europa. Het is zo natuurlijk, dat thans de vraag gesteld wordt: heeft Europa nog een taak, een opdracht, een roeping te vervullen?

De roeping van Europa zou in deze paar woorden kunnen worden samengevat: „Europa, de ziel van het Westen”, en wanneer dit begrip geanalyseerd wordt, zien wij duidelijk, dat de roeping van Europa in de komende ontwikkelingsperiode niet meer in horizontale uitbreiding, maar in verticale verdieping ligt. En willen wij iets van het komende Europa begrijpen, dan moeten wij weten, dat de toekomst niet los van het verleden staat. Alleen degene, die de wijze les uit het verleden weet te trekken, zal zich een juiste visie op de toekomst verwerven.

* *

De geschiedenis van Europa is eigenlijk de geschiedenis van het Christendom, dat zich van Judea uit door het gehele Romeinse Rijk verspreidde, waar het met drie beschavingen in aanraking kwam: de Joodse, de Griekse en de Romeinse. De Joodse cultuur werd door het religieuze element beheerst, de Griekse door het filosofisch-aesthetische, de Romeinse door het politieke, de Staat.

De Romeinen, de Engelsen der oudheid, waren door hun natuurlijke eigenschappen bestemd de wereld te beheersen. En één der natuurlijke oorzaken van de verrassend snelle uitbreiding van het Christendom — alle vervolgingen ten spijt — was de politieke en culturele eenheid van het Romeinse Rijk. Vele Pan-Europeanen, die van ons continent één Rijk willen maken, zien over het hoofd, dat het Europa van heden noch politiek noch cultureel een eenheid is en dat zelfs het Christendom en de gemeenschappelijke traditie, die eeuwenlang de Oosterse en de Westerse volkerengroepen verbond, de splitsing in een Oosterse (Griekse) en een Westerse (Romeinse) cultuur niet konden verhinderen. In de zesde eeuw werd in het Oosten het Grieks als officiële taal in wetgeving en Regering ingevoerd; in het Westen werd het Latijn gehandhaafd. Langzamerhand begon zich in het Oosten de Byzantijnse cultuur te vormen, die de expansiekracht en de internationale tendens van het Westen miste. De Griekse kerk bekeerde weliswaar nog de Slavische volken, maar werd conservatief en verstarde en werd uiteindelijk een staatsinstelling. Zo ontstond, dwars door ons vasteland lopend, ongeveer de demarcatie volgend, die in het huidige Europa getrokken is, een door de strijd over godsdienstige vraagstukken verscherpte, totaal verschillende mentaliteit, waarvan de ene zijde meer verstandelijk, de andere meer intuïtief was georiënteerd.

De verwijdering werd sterker nog door den inval der Mohammedanen, die met een ongeëvenaard fanatisme en met een principieel aan het Christendom tegenovergestelde leer de wereld trachtten te veroveren en met hun ideeën

¹⁾ Uit een rede, gehouden voor het Rotterdamsch Genootschap „Gysbert Karel van Hogendorp”.

te doordringen. Enige eeuwen bedreigde de Islam de Christenheid, binnen en buiten Europa, en drong deze steeds meer terug. Den Grieken werd een verpletterende nederlaag toegebracht: bij de vruchteloze verdediging op de wallen van Konstantinopel ging het Byzantijnsche Rijk te gronde. Maar het Westen ging tot het offensief over, wist Spanje te zuiveren en in het Oosten — een defensief succes — de opmars der Mohammedanen tot de Balkanlanden te beperken. Geestelijk echter gaf de Islam de stoot tot een geweldigen stap vooruit in de ontwikkeling van het Westen. Met een ongekende durst naar wetenschap hadden de Arabieren de werken der oudheid naar wetenschap en zich toegeëigend. Zij vertaalden en imiteerden en vernietigden daardoor vaak het originele werk, maar hun streven naar kennis hebben zij naar Europa — het Westen — overgebracht, dat daarvan een dankbaar en uitstekend gebruik maakte.

* *

Van dit tijdperk af was de scheiding voltrokken en namen de West-Europese landen afwisselend de geestelijke en politieke en culturele leiding, doordrongen de wereld met hun ideeën en onderwierpen haar aan hun ontdekkingen en veroveringen: eerst door het missionneren, daarna door het koloniseren, tenslotte door het creëren van wereldrijken.

Met het verval van het West-Romeinse Rijk had zich de wereldlijke macht van Europa eerst naar het Noorden verplaatst om daarna stap voor stap westwaarts te gaan. Evenmin als men in het Griekse Oosten van middeleeuwen kan spreken, evenmin hebben de Renaissance en de Reformatie, die ons Westen zo ingrijpend veranderden, daar enigen noemenswaardigen indruk achtergelaten. Voor ons echter bracht de Renaissance het humanisme en de schepende vrucht op de oudheid met een heerlijke belangstelling voor kunsten en wetenschappen.

Na de reformatie, mede het gevolg van een verandering die zich in de maatschappelijke orde voltrok, begon het politieke overwicht, dat tot dusver in handen der katholieke mogendheden lag, naar de protestantse democratische landen over te hellen, die een geweldig expansievermogen aan den dag legden en het moderne kapitalistische imperialisme schiepen. Engeland werd steeds machtiger en samen met ons land begon het Spanje en Portugal als koloniale- en zeemogendheden te verdringen. Beide hadden niet alleen politiek en economisch de leiding verkregen; zij waren ook de twee enige landen in Europa, die geestelijk aan het absolutisme ontgroeid waren en den weg naar het liberalisme wezen.

Wij allen kennen den enormen politieken en economischen vooruitgang, die ons het liberalisme door het privé-initiatief, door het sterk-onderstreepte individualisme gebracht heeft. Het heeft de natuurlijke rijkdommen der wereld ontsloten; het heeft de „Empire-builders” voortgebracht; het heeft den levensstandaard op een ongekend hoog niveau gebracht. Maar het heeft, vooral in den aanvang, óók hevige gebreken getoond en langzamerhand heeft het zich weten te herzien, zodat het als „imperialistisch kapitalisme” aan het verdwijnen is.

* *

Maar nu, quo vadis Europa? Markante scheiding en verschillen tussen Oost en West zijn niet te loochenen. Qua cultuur en denkwijze heeft West-Europa véél meer gemeen met Amerika dan met Oost-Europa. Maar zelfs de West-Europese landen verschillen geestelijk, politiek en cultureel zóveel, dat men deze verscheidenheid niet alleen dient te erkennen, maar als het meest-typisch verschijnsel en als meest-waardevolle bijdrage van Europa behoort te hoeden en te bewaren. Dus geen „blokvorming”, geen bondsstaat, geen statenbond, geen intergouvernementele banden: de enige bond of band die denkbaar is, is economisch en wel regionaal in een samenwerkend Europa, dat een gemeenschappelijke buitenlandse politiek en een gemeenschappelijke

verdediging aanvaardt, waarin elk land echter zijn staatsvorm, zijn nationale cultuur en zijn eigen aard behoudt. Economisch zijn wij al lang aan onze enge landsgrenzen ontgroeid. De grote internationale concerns en kartels, de spoorwegen, de scheepvaart op de grote rivieren waren voorlopers van deze ontwikkeling.

Welke wegen schijnen nu tot deze economische samenwerking open te staan en, in gedachte of in feite, reeds voorbereid te zijn en zich ten duidelijkste af te tekenen?

Ten eerste en wel voornamelijk: dat alle openbare nutsbedrijven gecoördineerd worden, zoals verkeer, transport, wegen, energie, mijnen, en de mogelijkheid schijnt geschapen, dat ook de verdeling van de kolonproductie hieronder zou kunnen worden gebracht. Het accoord van Moskou, zojuist door de Verenigde Staten, Engeland en Frankrijk te dien aanzien gesloten, levert hiervan een eerste bewijs. Ook een regeling van de voedselvoorziening zal van verdragend nut voor de West-Europese samenleving kunnen zijn. Tot deze regionale samenwerking, waarbij de levensbelangen van stad en land natuurlijk zullen moeten worden ontzien, zullen de Staten zich moeten verplichten. Zij zal samengevat kunnen worden in een „*Western European Reconstruction Corporation*”, die de *gemeenschappelijke algemene* economische belangen ten bate der deelhebbende leden in feite zal kunnen regelen.

Daarnaast: dat bepaalde belangen van handel en industrie van groten omvang als het ware uit de Staten gelicht worden en als bijzondere concerns op corporatieve grondslag boven en buiten de individuele Staten tot nauwe samenwerking moeten komen (staal en ijzer, electriciteit, textiel, chemische producten etc.). Wanneer wij het oog naar Duitsland richten, zien wij, dat Amerika en Engeland dit allang aan het voorbereiden waren; óók Frankrijk heeft, blijkens het Frans-Engelse verdrag, deze samenwerking aanvaard.

Ten derde: dat gestreefd zal worden naar een functionele decentralisatie, waarbij elk land bij voorkeur dat zal moeten doen, waartoe het volgens aard, aanleg en natuurlijke ligging het meest geschikt is.

De thans in wording zijnde, uit de U.N.O. ontsproten, „*European Economic Council*” zal als adviserend lichaam op al deze punten hoogst belangrijk werk kunnen doen.

En de financiering van dit alles, zal men vragen? Er mag op gerekend worden, dat Amerika, dat nu nog aarzelend staats tegenover de verlening van economische — niet politieke of strategische — credieten, aan deze gemeenschappelijke poging tot reconstructie zijn financiëlen steun niet zal onthouden.

Enigen tijd geleden toch leek het alsof Amerika zich niet meer voor Europa interesseerde en zich in hoofdzaak op de ontsluiting van de Pacific wilde toeleggen. De eerste Amerikaanse investeringen in China bleken echter een geweldig fiasco te zijn, daar sedert het opgeven der exterritoriale rechten de gemeenschappelijke basis ontbreekt, waarop men blijvende handelsrelaties kan vestigen en kapitaal kan beleggen. Na deze opgedane ervaring is Amerika ook huiverig geworden om op grote schaal in Indonesië te investeren en daarom krijgt „good old Europe” nog eens een kans. De les, die de Engelsen al lang weten, hebben de Amerikanen nu geleerd: zaken doen tegen contante betaling of ruilen (al zijn het verouderde wapens tegen rubber) kan men altijd en met iedereen. Beleggen op langen termijn kan men beter bij gelijkdenkenden, waar men dezelfde opvattingen van recht, orde en zakenmoraal mag veronderstellen. Door deze ondervinding in China is Amerika ineens weer veel dichter bij Europa gekomen en schakelt zich als geldschietter, als partner in de Europese samenleving in. De vraag rijst nu — men zou die haast bevestigend durven beantwoorden — of wij naast samenwerkend Europa of beter gezegd *als* samenwerkend Europa óók nog tot een nauwere samenwerking rond den Atlantic komen en of dit verband, of deze „*Union now*”

misschien niet veel eerder tot stand komt — misschien in feite al bestaat — dan de aaneensluiting van ons *gehele* continent?

Maar eerst zal het *Westen* zich weer moeten vinden, zich op zichzelf bezinnen en zich verdiepen, wil het aan de wereld iets kunnen bieden. Onze terugtocht uit Indonesië moet nu gelijk zijn aan dien van Engeland uit India, Egypte en Palestina, een strategische, een „*recluer pour mieux sauter*”, maar het zal niet meer in dezelfde richting zijn als voorheen. Diegenen, die hierin een verval van het Imperium zien, vergissen zich ten zeerste. Het is een bewuste en van den beginne af voorziene „*splendid isolation*”, die iets groots heeft. Niet meer aan *vreemde* volkeren zal men in de eerste plaats voorlopig zijn beste krachten wijden om deze tot zelfstandigheid op te leiden. De jongere, veel daadkrachtigere, veel rijkere broer van denzelfden stam en uit de „*nieuwe wereld*” wordt als compagnon opgenomen. De senior-partner blijft echter de ziel van het geheel. Hij heeft deze ontwikkeling allang zien aankomen en verdisconteerd. Europa is niet langer de beheerser der wereld; het is de „*ziel van het Westen*” geworden en het blijft af te wachten, hoe lang het zal duren, voordat de wereld zal ontdekken, dat leven zonder ziel vegeteren is.

* *

Toen Hogendorp, de staatsman en econoom, de koopman en schrijver, de regentzoon van Rotterdam, de pensionaris van Rotterdam, méér dan dat alles: de bezieler van Rotterdam, uit het actieve leven terug was getreden, wendde hij zich alsmaar tot zijn landgenoten om hun ogen te openen voor „het nieuwe”, voor de „*nieuwe huishouding van staat*”, voor een „*nieuwen publieken geest*”, voor een „*nieuwen politichen en economischen koers*” en gedachtig aan de vroegere grootheid van zijn land liet hij niet af om met pen en lippen aan te vuren om de taak te hernemen, die het vaderland zich in vorige eeuwen gesteld had.

Het is alsof hij heden in ons midden is en of hij, sturende op rivier en haven, wederom aan wilsporen tot een nieuwen politichen koers, tot een nieuwen publieken geest, tot een nieuwe brede visie en tot een grootse krachtsinspanning om deel te hebben, maar dan ook ten volle deel te hebben aan den opbouw van het nieuwe herboren Europa.

K. P. VAN DER MANDELE.

HET BOUWKOSTENVRAAGSTUK.

Het tekort aan woningen, dat na de bevrijding in ons land moest worden geconstateerd, was aanmerkelijk groter dan dat na de eerste wereldoorlog. De woningtelling van November 1919, die juist een jaar na de wapenstilstand werd gehouden, wees uit, dat er in ons land een tekort van ongeveer 100.000 woningen aanwezig was. Op een overeenkomstig tijdstip na de bevrijding was er een achterstand, die zeker de 250.000 woningen te boven ging. Dit verschil is alleszins begrijpelijk. De ernstige oorlogsverwoestingen, die thans hebben plaats gehad, en de vernietiging van een aanzienlijk deel van ons productie-apparaat hebben ons in een veel slechtere positie geplaatst dan waarin wij een kwart eeuw geleden verkeerden.

De voorziening in het thans bestaande tekort gaat met bijzondere moeilijkheden gepaard, omdat enerzijds het aantal geschoolde arbeidskrachten niet voldoende is om een behoorlijke aanbouw mogelijk te maken, terwijl ook de arbeidsproductiviteit nog niet het peil van 1939 heeft bereikt, en anderzijds onze deviezenpositie niet toelaat, de hoeveelheid materialen te importeren, die voor een redelijke aanbouw noodzakelijk zou zijn.

Gedurende de jaren na de eerste wereldoorlog, te beginnen met 1921, werden regelmatig 40 à 50.000 woningen per jaar gebouwd, waardoor het tekort in een betrekkelijk gering aantal jaren werd ingehaald.

Omtrent de huidige woningbehoefte ontbreken voldoende

de exacte gegevens. Hoeveel woningen per jaar nodig zullen zijn in verband met de toeneming van het aantal gezinnen, zal eerst met enige mate van betrouwbaarheid kunnen worden bepaald, wanneer het huwelijkscijfer zal zijn gestabiliseerd en ook omtrent de toekomstige geboorten- en sterftcijfers een enigszins betrouwbare prognose kan worden gemaakt. Voorloopig kan het ervaringscijfer van 33 à 35.000 worden aangehouden.

Dit cijfer moet worden vermeerderd met het aantal woningen, dat gebouwd moet worden voor de vervanging van de bestaande woningvoorraad. Stelt men de gemiddelde levensduur van een woning, zoals dezerzijds in verschillende publicaties is geschied, op 125 jaar, dan moet thans jaarlijks 1 pCt. van de voorraad van 1920 worden vervangen. Deze bedroeg ruim 1.400.000 woningen, zodat de vervanging voor de komende jaren is te stellen op ten minste 14.000 woningen per jaar.

Deze beide cijfers tezamen eisen een aanbouw van welhaast 50.000 woningen per jaar, zodat de jaarlijkse aanbouw — althans wanneer men het bestaande tekort binnen een redelijk aantal jaren wil inhalen — wel 70.000 woningen per jaar zal moeten bedragen.

Een dergelijke aanbouw maakt een intensieve bemoeiing van de Overheid met het bouwbedrijf noodzakelijk, met name nu de bouwmogelijkheid door de schaarste aan materialen en arbeidskrachten zo uiterst beperkt is.

Uit economische overwegingen is een regelmatige bezetting van het bouwbedrijf noodzakelijk. De hoeveelheid werk, die regelmatig op de markt wordt gebracht, dient enerzijds zo groot te zijn, dat de aanwezige bedrijven en ondernemingen tot hun volle capaciteit worden belast en dat werkloosheid wordt voorkomen. Anderzijds echter mag niet meer werk in uitvoering worden gebracht dan het bedrijf zonder storing kan verwerken, omdat bij overbelasting van de markt stagnatie kan ontstaan door een tekort aan materialen of arbeidskrachten of door het ontbreken van de nodige transportgelegenheid.

In dit licht moet worden gezien het bouwplan 1946, dat in Maart 1946 is gepubliceerd. Dit plan, dat gebaseerd was op een zorgvuldige afweging van de bouwmogelijkheid in verband met de beschikbare materialen en arbeidskrachten, beoogde de hoeveelheid werk in een juiste verhouding te brengen tot de productiecapaciteit van het bouwbedrijf. Het omvatte de aanbouw van 10.000 woningen met dien verstande, dat getracht zou worden gedurende het jaar 1946 12.500 woningen in uitvoering te brengen, waarbij er dan op werd gerekend, dat op 31 December een bouwvolume, overeenkomende met 10.000 voltooide woningen, gereed zou zijn.

Voor 1947 is op een plan van grotere omvang gerekend. De grote moeilijkheden met de materiaalvoorziening en de stagnatie gedurende de eerste drie maanden van 1947 hebben ertoe geleid, dat ernstige vertraging in de aanbouw is ingetreden. Het laat zich aanzien, dat het nog wel enige tijd zal duren, voordat een jaarproductie van omtrent 70.000 woningen zal zijn bereikt.

De bouwkosten.

Ondanks de stelselmatige voorbereiding van de bouw zijn de bouwkosten sedert 1939 aanmerkelijk gestegen.

In September 1936, toen de Nederlandse gulden werd losgemaakt van het goud, welk feit belangrijke verschuivingen in de prijsverhoudingen deed verwachten, heeft de Hoofdinspectie voor de Volkshuisvesting een analyse gemaakt van de stichtingskosten van een arbeiderswoning met een inhoud tussen 225 en 250 m³. Deze analyse heeft steeds het vergelijkingsmateriaal geleverd voor de beoordeling van het bouwkostenpeil.

In het najaar van 1936 waren de kosten van het materiaalbestanddeel in de stichtingskosten van een dergelijke woning f 1.100, het loonbestanddeel f 600 en de overige kosten rond f 300, totaal f 2.000. Voor de gemiddelde arbeiderswoning van thans (260 m³) waren de kosten van

het materiaalbestanddeel in het najaar van 1936 f 1.200 en in 1939 vóór het uitbreken van de oorlog f 1.500. Thans bedragen zij rond f 6.000. Dit betekent een stijging sedert het begin van de oorlog van 400 pCt.

Neemt men aan, dat thans voor een loon, overeenkomende met de normen van de collectieve arbeidsovereenkomst voor de bouwbedrijven een arbeidsprestatie wordt geleverd overeenkomende met die van vóór de oorlog, dan bedraagt het loonbestanddeel in de grootste gemeenten 165 pCt. en in de plattelandsgemeenten 190 pCt. van het bedrag van 1939. Stelt men de arbeidsprestatie op 70 pCt., wat waarschijnlijk wel aan de zeer lage kant is, dan worden deze percentages 235 pCt. en 270 pCt.

Op grond van deze cijfers kan worden aangenomen, dat de totale stichtingskosten van een arbeiderswoning, vergeleken bij een tijdstip in 1939, vóór het uitbreken van de oorlog, thans als volgt zijn gestegen:

bij een arbeidsprestatie	in de grootste gemeenten	in de plattelandsgemeenten
gelijk aan die van 1939	325 à 330 %	345 à 350 %
70 % van die van 1939	350 %	370 %

Als een globaal gemiddelde kan dus worden aangehouden, dat het bouwkostenpeil op dit ogenblik ongeveer 3½ maal zo hoog is als vóór het uitbreken van de oorlog in 1939. Tengevolge van deze enorme stijging zijn, ondanks het feit, dat de rentevoet nog steeds tamelijk laag is, de exploitatiekosten van een woning aanmerkelijk opgelopen. Een verdere stijging wordt nog veroorzaakt door het feit, dat ook de kosten van onderhoud en beheer zijn gestegen.

Wil men dus de huren der nieuw te bouwen woningen in een redelijke verhouding stellen tot de huren van de bestaande woningvoorraad, die over het algemeen tot het peil van Mei 1940 zijn beperkt, dan moet dus een aanmerkelijk deel van de exploitatiekosten worden gedekt door bijdragen uit de openbare kassen. Gelet op de precare toestand van 's lands financiën is dus een verlaging van de bouwkosten, die tot een vermindering van deze bijdragen kan leiden, van het hoogste belang.

Bij de maatregelen, die genomen kunnen worden om tot verlaging der bouwkosten te komen, kunnen worden onderscheiden:

- maatregelen ten aanzien van de materialen;
- maatregelen ten aanzien van de lonen;
- maatregelen ten aanzien van de ondernemerswinst;
- maatregelen tot normalisatie en rationalisatie.

De materialen.

De stijging van de kosten van het totale materiaalbestanddeel van een gemiddelde arbeiderswoning is blijkens het bovenstaande te stellen op 400 pCt. De prijsstijgingen van de afzonderlijke materialen lopen echter zeer uiteen. Hierbij zijn in het algemeen de prijsstijgingen van de materialen van binnenlands fabricaat kleiner, dan die van de materialen, die uit het buitenland moeten worden geïmporteerd.

Tot de eerste groep behoren:

baksteen	stijging 300 pCt.
Portland cement	stijging 270 "
schelpkalk	stijging 275 "
dakpannen	stijging 330 "
kalkzandsteen	stijging 330 "

Tot de tweede groep behoren:

balkijzer	stijging 300 pCt.
betonijzer	stijging 325 "
kluitkalk	stijging 340 "
glas	stijging 420 "
balkhout	stijging 480 "
vloer- en kaphout	stijging 550 "

Een volledig overzicht van de prijzen van de voornaamste materialen voor midden 1939 en Februari-Maart 1947

is vervat in tabel I. De prijzen van 1939 zijn ontleend aan destijds gepubliceerde gegevens van de Hoofdinspectie voor de Volkshuisvesting, de prijzen van 1947 aan de meest recente opgaven van het Bureau Documentatie Bouwwezen.

Wat kan nu worden gedaan om deze prijzen, waarvan sommige inderdaad buitensporig hoog zijn, te verlagen. Het Directoraat Generaal van de Prijzen ziet nauwkeurig op de prijzen toe, welke gebaseerd zijn op de werkelijke productiekosten en een redelijke winst. Het betalen van „zwarte prijzen” komt natuurlijk voor, maar komt in de bovenstaande cijfers niet tot uiting. Wij hebben daar te doen met wettelijk gesanctioneerde prijzen, die evenwel uit een oogpunt van volkshuisvesting veel te hoog zijn.

Materialiaprijzen voor de woningbouw.

Soort van het materiaal	Eenheid	Prijzen voor Den Haag en omgeving ¹⁾	
		midden 1939	Febr./Mrt. 1947
Waalklinkers	1.000 st.	12,85	38,00
Waalhardgraauw	id.	11,85	35,50
kalkzandsteen (w.f.)	id.	6,75	22,10
gewoon			
drijfsteen 24 x 12 x 7	id.	20,00	78,50
eternitplaa	m ²	0,72	1,48
betontegel 30 x 30 x 5	m ²	1,10	3,85
wandtegels (wit) 15 x 15	m ²	2,60	4,92
ijzerklinkertegels	m ²	1,40	2,40
Holl. pannen (rood)	1.000 st.	48,00	159,00
gresbuis 12½	m ¹	0,76	1,77
schelpkalk	hl.	0,85	2,35
Belg. kluitkalk	10.000 kg	165,00	565,00
gips	1.000 kg	19,50	81,50
Portland-cement	1.000 kg	18,25	48,60
scherp zand	m ³	1,85	7,00
grind	m ³	3,55	10,50
stucadoorsriet	bos	0,75	2,10
balk- en kaphout	m ³	37,00	178,00
vloerhout 22 mm	m ²	0,87	5,00
dakbeschof 18 mm	m ²	0,77	4,00
binnendeur	per st.	4,00	16,30
heipalen 14—18 m	m ¹	0,95	6,50
heipalen ± 4 m ¹	m ¹	0,45	3,00
balkijzer	100 kg	10,75	31,50
betonijzer	id.	9,75	31,50
staafijzer	id.	11,25	32,50
draadnagels	id.	7,75	53,00
koperdraad (stucadoor)	kg	0,66	2,30
lood	100 kg	18,00	100,90
zink	id.	24,25	106,70
mastiekbekleding	m ²	0,90	2,80
closetinrichting	per st.	19,75	52,70
compositie of gevoerde buis	100 kg	20,25	99,00
gasleiding 1½ dms	100 m ¹	27,00	67,10
electr. open buis 5/8 dms.	id.	11,00	32,80
electr. gesl. buis 5/8 dms.	id.	14,00	45,60
electr. bochten 5/8 dms.	100 st.	5,00	13,90
vensterglas, enkel dik	m ²	0,77	3,22
cathedraalglas (gekleurd)	id.	1,90	9,15
verfwaren (globaal gemidd.)	p. woning	110,00	440,00
behang	rol	0,25	1,25

¹⁾ Franco werk, behalve de met X gemerkte materialen.

Na de eerste wereldoorlog waren in ons land de bouwkosten eveneens aanmerkelijk gestegen, mede als gevolg van de sterk opgelopen materialaprijzen. Begin 1920 werd f 112 voor een m³ hout betaald tegen f 37,50 in 1914 en f 70 voor een ton Portland-cement tegen f 16 in 1914. Toen echter enige tijd na de vrede het internationale handelsverkeer hersteld werd en onbeperkte invoer van materialen mogelijk werd, liepen de prijzen spoedig terug, zodat na een paar jaar wederom een redelijk peil was bereikt.

Zo gemakkelijk zal het thans niet gaan. De invoer van bouwmaterialen hangt nu niet alleen af van het herstel der handelsbetrekkingen en de beschikbaarheid van scheepsruimte, maar vooral van de deviezenverhoudingen. Met het oog op de betalingspositie van ons land is het te verwachten, dat de hoeveelheid deviezen, die vóór de aankoop van bouwmaterialen beschikbaar zal zijn, nog geruime tijd uiterst beperkt zal zijn. Dit wil zeggen, dat vele bouwmaterialen voorlopig nog schaars zullen blijven. Een schaarste leidt nu eenmaal tot hoge prijzen.

In dit opzicht zal echter gedaan moeten worden wat mogelijk is. Iedere verruiming van de aanvoer van bouwmaterialen stimuleert de prijsdaling en komt dus aan de gehele woningvoorziening ten goede. Een verruiming van de materiaalvoorziening is dus een eerste factor voor de verlaging van de bouwkosten.

Een tweede belangrijke factor is een intensieve controle op de productiekosten van de binnenlandse materialen en op de transportkosten. De prijsbeheersing dient deze kosten voortdurend in het oog te houden en steeds weer opnieuw na te gaan, welke kosten eventueel voor verlaging in aanmerking kunnen worden gebracht.

De lonen.

De lonen van de bouwvakarbeiders zijn als gezegd gestegen tot 165 à 170 pCt. van 1939 in de grotere gemeenten en tot 190 pCt. in de plattelandsgemeenten. Bovendien blijft de arbeidsprestatie achter bij die van vóór de oorlog. Voor een deel is dit een gevolg van de moeilijkheden bij de wederopbouw van de geteisterde gebieden, waar arbeiders van elders in barakkenkampen of bij particulieren moeten worden ondergebracht, hetgeen tot veel tijdverliezen door reizen en tot lichamelijke uitputting aanleiding geeft. Bovendien hebben wij hier te doen met een nawerking van de oorlogsjaren in de vorm van verzwakking door ondervoeding, verlies van scholing, enz.

In het bouwbedrijf wordt op de grote werken vanouds in accoord gewerkt, in die vorm, dat het metselen per 1.000 stenen wordt aangenomen (vandaar de naam duizendpoter voor de tussenpersoon, die het werk aan de arbeiders uitbestedt), het leggen van vloeren per m², het aanbrengen van de plafondrachels per strekkende meter, enz. Op deze wijze werd vóór de oorlog vaak een weekloon gehaald van 30 à 40 pCt. boven het contractloon. Een dergelijk loon kon slechts worden bereikt door een zeer grote arbeidsprestatie, als vrijwel nergens ter wereld voorkwam.

Op het ogenblik is bij het werken in accoord en het maximum loon beperkt tot 10 pCt. boven het contractloon. Deze grens werkt in hoge mate remmend op de arbeidsprestatie. In vele gevallen blijkt de verhoging van 10 pCt. slechts als een toeslag op het normale loon te worden beschouwd, die in geen enkel opzicht tot verhoging van de prestatie leidt.

Over het algemeen leeft de verwachting, dat een verruiming van deze grens, die dus de mogelijkheid zou openen voor hoge weeklonen tot een zodanige verhoging van de arbeidsprestatie zal leiden, dat de totale bouwkosten niet onbelangrijk zouden dalen. Ook op andere wijze zouden de arbeidsvoorwaarden kunnen worden verbeterd, waardoor eveneens de arbeidsprestatie zou kunnen worden verhoogd.

De winsten.

Ingevolge de Prijzenbeschikking Berekening Aannemingsom bouwwerken van 11 Juli 1946 mag een aannemer voor algemene onkosten, risico en winst een opslag rekenen van 17,5 pCt. op de lonen, van 10 pCt. op de materialen en overige kosten en van 10 pCt. op de aannemingsommen. Naarmate het in de komende tijd gelukkig zal, door een betere materiaalvoorziening en door verhoging van de arbeidsprestatie de bouw vlotter te doen verlopen, zullen de onkosten en het risico voor den aannemer verminderen en zal een verlaging van de opslagpercentages mogelijk zijn. Ook dit zal weer leiden tot verlaging van de bouwkosten.

Een andere factor is nog een beperking van de in-acht te nemen formaliteiten en het gebruik van eenvoudige en overzichtelijke bestekken.

Normalisatie en Rationalisatie.

Op het gebied van de normalisatie van bouwonderdelen en van de massafabricage, van de toepassing van tijd-

studies en van gerationaliseerde bouwmethoden liggen zeker nog grote mogelijkheden.

Het is niet uitgemaakt, dat het bouwen van zeer grote complexen op zichzelf reeds tot gunstiger resultaten zal leiden. Wel staat vast, dat het bouwen van complexen van zekere omvang, waarbij bestellingen voor materialen en constructiedelen in het groot kunnen worden geplaatst, voordelen biedt boven het kleinbedrijf, omdat daarbij op groter schaal gebruik kan worden gemaakt van genormaliseerde onderdelen, doch deze regel gaat niet onbeperkt door. Er is een bepaalde optimale grootte der complexen, waarbij de bouwkosten het laagst zullen zijn.

Ook van het bouwen van geprefabriceerde woningen moet men niet te veel verwachten. Het voordeel, dat daaraan verbonden is, ligt in de snelheid, waarmede zij geleverd kunnen worden. Goedkoper zijn zij zeker niet.

De ontwikkeling leidt wel in de richting van de geprefabriceerde onderdelen van de woning, waarin zeker nog grote mogelijkheden zijn gelegen.

Met de bestudering van dit vraagstuk staan wij echter nog slechts aan het begin. Het bouwbedrijf is nu eenmaal een conservatief bedrijf, waarin moderne bedrijfsopvattingen nog slechts zeer schoorvoetend hun intrede doen.

Voor de komende jaren verwachten wij echter in deze richting nog een belangrijke ontwikkeling, die zeker ertoe medewerken zal om woningen voor een redelijker prijs dan thans het geval is onder het bereik van brede scharen van ons volk te brengen.

Dr Ir H. G. VAN BEUSEKOM.

DE DOLLARVOORZIENING VAN CURAÇAO ¹⁾.

Inleiding.

In het nummer van 8 Februari jl. van het weekblad „Curaçao” publiceert de heer N. M. Chumaceiro een zeer lezenswaard artikel „Onze financiële en economische politiek”.

De bedoeling van dit artikel is, naar door den schrijver wordt medegedeeld, in de eerste plaats de aandacht te vestigen op de belangrijke opmerkingen, die in het door de hoogleraren Goudriaan en Dresden uitgebrachte rapport „Welvaartsplan Nederlandsche Antillen 1946” over de financiële en economische politiek van Curaçao zijn gemaakt.

Bij dit punt zullen wij niet blijven stilstaan; dit kan beter geschieden, wanneer het rapport t.z.t. ook in Nederland zal zijn gepubliceerd, hetgeen, voorzoover ons bekend is, tot dusver nog niet het geval is.

Het tweede doel van het artikel is, het vraagstuk van de dollarvoorziening van Curaçao en de opheffing van de dollarrantsoeneering aldaar in het brandpunt der belangstelling te plaatsen.

Aan dit tweede punt willen wij thans enkele beschouwingen wijden.

De economische achtergrond van het probleem.

De handelsbalans van het gebiedsdeel Curaçao (zie tabel 1) heeft twee karakteristieken. In de eerste plaats valt het groote invoersaldo op en voorts de groote plaats, die de olieproducten, zoowel bij den invoer als bij den uitvoer, innemen.

In deze beide verschijnselen komt de groote betekenis van het in Curaçao gevestigde olieraffinagebedrijf voor de Curaçaosche volkshuishouding tot uiting. De inkomsten uit de raffinage-industrie verkregen stellen Curaçao in staat, aankopen in het buitenland te verrichten voor een belangrijk grootter bedrag dan op grond van den uitvoer van eigen producten mogelijk zou zijn.

¹⁾ Waar in dit artikel wordt gesproken van Curaçao wordt, tenzij uitdrukkelijk anders wordt vermeld, bedoeld het gebiedsdeel Curaçao.

Tabel 1. *Handelsbalans van Curaçao.* (in millioenen guldens).

	1938	1944 ¹⁾
Invoer (excl. olieproducten)	71,1	92,2
Uitvoer (idem)	4,6	6,3
Invoersaldo	66,5	85,9
Invoer olieproducten	320,0	292,9
Uitvoer olieproducten	335,9	291,2

¹⁾ Cijfers over 1945 zijn nog niet gepubliceerd.

Daar de olieraffinage-industrie, hoewel in Curaçao gevestigd, in handen is van buitenlandsche (d.w.z. niet-Curaçaosche) maatschappijen, mogen de veredelde olieproducten niet als eigen producten van Curaçao worden beschouwd. De uitvoer van deze producten op zichzelf levert dan ook geen deviezeninkomsten voor Curaçao op. Dat de raffinagebedrijven niettemin de belangrijkste deviezenleveranciers van Curaçao zijn, is hieraan te danken, dat zij, uit hoofde van bedrijfskosten, aldaar tal van uitgaven hebben te doen, terwijl zij bovendien in Curaçao belastingplichtig zijn. Hiervoor moeten deze bedrijven kunnen beschikken over Curaçaosche guldens, welke zij uitsluitend kunnen verkrijgen door er buitenlandsche betaalmiddelen voor uit te leggen.

Nu was het vóór het uitbreken van den afgelopen oorlog, bij het vergeleken met onzen tijd vrije internationale betalingsverkeer van die dagen, onbelangrijk, welke valuta door de olieraffinaderijen werden aangeboden, daar Curaçao deze steeds in de met het oog op de te verrichten aankopen gewenschte valuta kon omzetten.

Door het uitbreken van den oorlog in Europa trad evenwel een algeheele wijziging in deze situatie op.

De historische achtergrond van het probleem.

Tengevolge van de door de meeste landen met het oog op den oorlogstoestand uitgevaardigde beperkingen op het gebied van het internationale betalingsverkeer, kwam de mogelijkheid van onbeperkte valuta-omzetting voor Curaçao te vervallen en kreeg dit gebiedsdeel er belang bij, dat de vreemde valuta, waarover het via de olieraffinaderijen de beschikking kreeg, overeenstemde met de valuta, waarin het zijn uitgaven had te doen. Daar Curaçao zich, wat zijn goederenaankopen betrof, zag afgesneden van de Europeesche markt en voortaan op de Amerikaanse markt was aangewezen, waardoor zijn dollaruitgaven sterk toenamen, hield dit in; dat de olieraffinaderijen voortaan dollars dienden te verstrekken.

Voorzoover het de op Aruba gevestigde Lago Oil & Transport Co. Ltd. betrof, leverde dit geen moeilijkheden op. Daar deze Maatschappij een onderdeel uitmaakte van het Amerikaanse Standard Oil concern, werden de door haar benooidigde Curaçaosche guldens steeds tegen aanbidding van dollars verkregen. De groote moeilijkheid was evenwel de op het eiland Curaçao gevestigde Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij N.V. (de C.P.I.M.), een dochtermaatschappij van de Nederlandsch-Britsche Koninklijke Shell groep. Daar laatstgenoemd concern in de sterlingsfeer thuishoort, betaalde de C.P.I.M. na het uitbreken van den oorlog de door haar benooidigde Curaçaosche guldens uitsluitend met ponden.

Nu had Curaçao na het uitbreken van den oorlog geen belangstelling voor het pond sterling; het tegendeel was eerder het geval. Onder normale omstandigheden zou Curaçao dan ook geweigerd hebben, langer Curaçaosche guldens tegen ponden af te geven en de C.P.I.M. zou gedwongen zijn geweest, wilde zij althans haar bedrijf in Curaçao voortzetten, dollars te verstrekken. Hier tusschen door speelde evenwel de Britsch-Nederlandsche monetaire overeenkomst (met betrekking tot Curaçao en Suriname), welke op 25 Juli 1940 tot stand kwam ²⁾.

²⁾ Deze overeenkomst is na de bevrijding van Nederland overgegaan in de op 7 September 1945 tusschen Nederland en het Vereenigd Koninkrijk gesloten monetaire overeenkomst.

Op grond van artikel 3 van deze overeenkomst was de Curaçaosche Bank verplicht aan de Bank of England onbeperkt Curaçaosche guldens tegen ponden sterling te verstrekken. Dientengevolge was het te Londen gevestigde Koninklijke Shell concern als Britsch ingezetene in staat haar dochtermaatschappij in Curaçao in onbeperkte mate van Curaçaosche guldens te voorzien, zonder dat hiervoor dollars aan Curaçao behoeften te worden afgestaan.

Voor Curaçao beteekende dit een achterblijven van zijn dollarinkomsten t.o.v. zijn dollaruitgaven, waartegenover een steeds toenemend sterlingsaldo bij de Bank of England stond, waarvoor geen emploi was. Intern was het gevolg een uitbreiding der geldcirculatie, zonder dat dit door een toeneming der goederenhoeveelheid werd gecompenseerd.

Gezien deze aan de monetaire overeenkomst met Engeland verbonden consequenties, welke door Curaçao werden voorzien, was het geen wonder, dat Curaçao zich aanvankelijk sterk tegen de afsluiting ervan heeft verzet. Het werd evenwel, na het wegvallen van den Nederlandschen gulden als internationale valuta, voor de voortzetting van den oorlog aan den kant van Groot-Brittannië dringend gewenscht geacht, door het sluiten van monetaire overeenkomsten met het Vereenigd Koninkrijk, de valuta der Overzeesche Gebiedsdeelen een vaste basis t.o.v. het pond sterling te geven. In dit licht bezien heeft Curaçao zich tenslotte met de afsluiting accoord verklaard, nadat aan de door Curaçao gevoelde bezwaren in zoverre was tegemoet gekomen, dat in een bij de overeenkomst behorende briefwisseling de Britsche Regeering erkende, dat het als essentieel voor de instandhouding van het economisch leven van Curaçao moest worden beschouwd, dat dit gebied werd voorzien van voldoende dollars om zijn noodzakelijke importen te kunnen betalen, in verband waarmede de Britsche Treasury op zich nam maandelijks een bedrag aan dollars in ruil voor ponden te verschaffen. Hiertegenover nam Curaçao op zich door het zich opleggen van de noodige beperkingen en het instellen van een deviezenregime het verbruik van dollars zooveel mogelijk te beperken.

Werden aanvankelijk in het kader van deze regeling voldoende dollars door de Treasury verstrekt, al vrij spoedig werden, door eigen dollarmoelijkheden gedwongen, deze bijdragen aanmerkelijk verlaagd. Hierdoor was Curaçao niet langer in staat zijn dollaruitgaven te dekken en werd het gedwongen op zijn dollarbezit in te teren. Hiertegenover, nam het pondensaldo bij de Bank of England geleidelijk aan toe.

In den loop van 1942 heeft Nederland, met het oog op de groote opofferingen, die het Britsche Rijk zich in het kader der algemeene oorlogvoering getroostte, zich verplicht gevoeld de omzetting van ponden sterling in dollars ten behoeve van Curaçao over te nemen.

Nadat zich bij deze omzetting in den loop der jaren de noodige moeilijkheden hadden voorgedaan, werd tenslotte omstreeks het midden van 1945 deze aangelegenheid opnieuw geregeld, waarbij Nederland op zich nam maandelijks een bedrag van \$ 1.300.000 in ruil voor ponden sterling te verstrekken, welke regeling evenwel per 1 Juni a.s. afloopt.

het huidige stadium van het probleem.

Aan de hand van de balansen van de Curaçaosche Bank gaat de heer Chumaceiro in zijn in de inleiding genoemd artikel het verloop van het officieele deviezenbezit van Curaçao gedurende de laatste drie jaren na (tabel 2).

	Uit '44	Uit '45	Uit '46
Ponden en Ned. guldens ¹⁾	16,4	23,9	24
Dollars	48	9	9
Goud	10,9	37,9	37,8

¹⁾ Voornamelijk ponden.

Uit deze cijfers blijkt, dat in het afgelopen jaar, zowel het dollar (resp. goud) bezit als het pondensaldo vrijstabil is gebleven, op grond waarvan zou kunnen worden geconcludeerd, dat Curaçao met behulp van de dollarbijdrage van Nederland in staat is geweest, aan zijn moeilijkheden op het gebied van de dollarvoorziening het hoofd te bieden.

Hierbij moet evenwel in aanmerking worden genomen, dat Curaçao in 1946 extra dollarinkomsten heeft gehad (o.a. uit hoofde van vordering van \$ 2.200.000 van particulieren en enkele extra omzettingen), waarvan niet mag worden verwacht, dat zij zich in 1947 zullen herhalen.

De heer Chumaceiro berekent dan ook, dat in 1946 tegenover een gemiddelde maandelijksche dollaruitgave van \$ 3.730.000 gemiddeld £ 2.180.000 per maand aan normale inkomsten (o.a. de omzettingen van de Lago Oil Cy) stonden, zoodat er, wanneer ook de dollarbijdrage door Nederland van \$ 1.300.000 tot de dollarinkomsten worden gerekend, per saldo een dollarkort was van \$ 250.000 per maand of \$ 3.000.000 per jaar.

Waar nu de regeling, waarbij Nederland zich heeft verplicht maandelijks \$ 1.300.000 te verstrekken, per 1 Juni a.s. afloopt en dus het probleem van de dollarvoorziening van Curaçao binnenkort opnieuw onder oogen moet worden gezien bepleit de heer Chumaceiro een verhooging van de dollarbijdrage tot \$ 1.550.000 à \$ 1.600.000 per maand, zoo mogelijk met terugwerkende kracht tot 1 Januari 1947, maar in elk geval vanaf 1 Juni 1947.

Dat Curaçao, gezien de oorzaken van de moeilijkheden, recht heeft op een bevredigende regeling van zijn dollarvoorziening, valt moeilijk te ontkennen. „Niemand hoeft hierin de toekenning van een gunst te zien, doch uitsluitend van iets dat Curaçao toekomt”, zoo wordt dan ook door den heer Chumaceiro betoogd.

De vraag, welke zich evenwel voordoet in deze: hoever dient Nederland met zijn hulpverlening te gaan.

Bij de in 1940 met de Britsche Regeering getroffen regeling werd, zooals reeds werd vermeld, aan Curaçao de verplichting opgelegd zijn dollaruitgaven zooveel mogelijk te beperken; een in het kader van de tijdsomstandigheden zeker niet als onredelijk aan te merken eisch.

Kan deze eisch echter ook nu nog worden gesteld?

Curaçao is een welvarend gebied, dat bij een geheel autonoom deviezenbeleid zichzelf op het terrein van het buitenlandsch betalingsverkeer geen zeer strenge beperkingen zou behoeven op te leggen, terwijl, nu de oorlog achter den rug is, in Curaçao de noodzaak hiervan ook niet wordt gevoeld. Met het oog op de zeer winstgevende doorvoerhandel met het Zuid-Amerikaansche continent heeft Curaçao er zelfs belang bij, dat het betalingsverkeer, met name met de Vereenigde Staten van Amerika, zoo vrij mogelijk wordt gelaten.

Het is dan ook, van Curaçaosch standpunt uit gezien, heel begrijpelijk, dat door den heer Chumaceiro een verhooging van de dollaromzetting wordt bepleit tot een zoodanig bedrag, dat de deviezenbeperkingen, wat betreft het normale betalingsverkeer met het buitenland, zouden kunnen worden opgeheven.

Hiertegenover staan evenwel de eigen deviezen-, en met name de dollarmoelijkheden van Nederland, die een ruimere verstrekking van dollars aan Curaçao in den weg staan. Het vinden van een voor beide partijen bevredigende oplossing van deze belangentegenstelling zal, wanneer dit probleem in verband met het op 1 Juni a.s. aflopen van de bestaande regeling binnenkort ter sprake komt, niet gemakkelijk zijn. Evenwel moet dit bij een voldoende begrip voor de wederzijdsche moeilijkheden zeer zeker mogelijk worden geacht.

Men mag hierbij niet uit het oog verliezen, dat de omzetting voor Nederland weliswaar een verlies van schaarsche dollars beteekent, maar dat hiertegenover staat een winst aan eveneens schaarsche ponden sterling.

Of Nederland evenwel zoo ver zal gaan als volgens mede-

deeling van den heer Chumaceiro door de hoogleraren Goudriaan en Dresden wordt aanbevolen:

a. omwisseling van het bestaande sterlingsaldo van de Curaçaosche Bank,

b. inwisseling van alle sterlingbedragen, welke Curaçao uit normale handelstransacties, belastingen enz. ontvangt, voorzover deze niet noodig zijn voor de betaling van invoer uit de sterlinglanden,

is de vraag, hoewel het een definitieve oplossing van de moeilijkheid zou beteekenen.

P. G. RIDDER.

DE VERHOUDING TUSSEN DE INKOMENS VAN ARBEIDERS EN DE KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Bij het trekken van vergelijkingen tussen de kosten van levensonderhoud en de inkomens van arbeiders gingen vóór de oorlog in de regel uit van de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud, welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek of het Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam werden berekend. In de bezettingsjaren en ook na de bevrijding zijn deze reeksen wel voortgezet, doch tegen vergelijking van deze indexcijfers met de inkomens is in de publicaties herhaaldelijk gewaarschuwd. Deze indexcijfers geven nl. alleen een juist beeld van de kosten van levensonderhoud als de gebruiksgewoonten sinds de basisperiode (bij het C.B.S. 1935/'36) ongeveer gelijk zijn gebleven. Dit nu was in de bezettingsjaren door de afsluiting van de invoer over zee en de rantsoenering geenszins het geval. Doch ook thans zijn de gebruiksgewoonten nog anders tengevolge van de invoerbepaling wegens de verliezen van de rantsoenering en de inhaling van in oorlogstijd ontstane achterstand in gebruiksgoederen. Er zijn daarom wel stemmen opgegaan, die de misleidende term „indexcijfer van de kosten van levensonderhoud” willen vervangen door een andere, bijv. door „indexcijfer der kleinhandelsprijzen”. Men kan dit ook aldus verdedigen: Evenals het indexcijfer der groothandelsprijzen is berekend uit de indexcijfers van de groothandelsprijzen der afzonderlijke goederen, gewogen met het geschatte verbruik dezer goederen in ons land, zo is ook dit indexcijfer der kleinhandelsprijzen opgebouwd uit de indexcijfers van de prijzen der afzonderlijke verbruiksgoederen, gewogen met de hoeveelheden, welke gemiddeld in een (arbeiders-)huishouding worden gebruikt. Toch dekt deze term niet geheel het berekende indexcijfer, omdat dit is opgebouwd op alle posten van het huishoudbudget (dus ook huishuur, verzekeringen, ziekenfonds, belastingen). Maar ook afgezien hiervan lijkt het ons niet wenselijk deze in binnen- en buitenland ingeburgerde term te vervangen. Men zal het indexcijfer immers toch op dezelfde wijze gebruiken en dan dunkt het ons beter, dat de statistische diensten onder handhaving van de term steeds wijzen op het onvolkomen karakter er van en streven naar de samenstelling van betere maatstaven.

Het moge een troost voor onze statistici zijn, dat men in het buitenland met dezelfde moeilijkheden worstelt. In Engeland bijv. wordt 1914 als basisperiode gebruikt; deze basis ligt dus meer dan 30 jaar terug. Hierdoor houdt men geen rekening met de kosten van de hogere levensstandaard, welke de Engelse arbeiders ondanks de twee wereldoorlogen hebben verworven. Te grote nadruk wordt gelegd op voeding en kleding, terwijl bij de berekening ook nog merkwaardige anachronismen voorkomen, zoals de prijs van kaarsen voor verlichting. De Engelse Adviescommissie inzake het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud, welke is ingesteld om voorstellen te doen tot herziening van de berekening van dit indexcijfer, heeft thans in een voorlopig rapport voorgesteld het gebruiken van de tegenwoordige basis te be-

eindigen¹⁾. Aangezien ook het huishoudbudget van 1947 geen juiste basis voor een nieuw indexcijfer biedt, heeft de Commissie een plan op lange termijn opgesteld voor de berekening van een indexcijfer, waarvan de partiële indexcijfers en de daarbij behorende wegingscoëfficiënten („gewichten”) zullen worden herzien in overeenstemming met de uitkomsten van regelmatige onderzoeken naar de uitgaven van de verbruikers. De samenstelling van een berekeningssysteem voor een dergelijk indexcijfer zal evenwel tijd nemen.

In ons land is thans, blijkens het antwoord van Minister Huysmans op vragen van het Tweede-Kamerlid Dassen, ook het C.B.S. doende de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud te herzien. Naast het bestaande indexcijfer, waarvan we de bezwaren in het bovenstaande reeds in het kort aangaven, zal het C.B.S. nieuwe indexcijfers van de kosten van levensonderhoud publiceren, welke zijn gebaseerd op het zgn. goederen- en dienstenpakket, dat thans wordt verbruikt volgens het nieuwe onderzoek der gezinsuitgaven van het C.B.S.²⁾. De kosten van deze pakketten, verbruikt in elk der drie inkomensgroepen van dit onderzoek, worden dan vergeleken met de kosten van gelijke pakketten in 1938. Deze methode van berekening der indexcijfers heeft het voordeel, dat men uitgaat van de thans bestaande gebruiksgewoonten en -mogelijkheden. Een nadeel is echter, dat de pakketten nog voortdurend wijziging ondergaan, omdat de besteding van het inkomen nog geenszins als normaal kan worden beschouwd. Dit blijkt ook uit het feit, dat vele gezinnen, die aan de onderzoeken der gezinsbudgets deelnemen, meer uitgeven dan hun lopende inkomsten bedragen. Aangezien dit verschijnsel zich in alle inkomensgroepen voordoet en ook bij veel hogere inkomens dan bijv. het C.B.S. in zijn onderzoek betreft, kan men van deze gegevens geen gebruik maken om te bewijzen, dat de laagste inkomens onvoldoende zijn gestegen. Het verschijnsel wijst eerder op de bestaande spanning tussen het noodzakelijke of wenselijke verzorgingsniveau der bevolking en de werkelijke verzorgings-toestand, welke de productie en het invoeroverschot thans mogelijk maken. Het opnemen van spaargeld maakt het deze gezinnen mogelijk, meer uit te geven dan hun inkomsten bedragen. In bepaalde gevallen is de verklaring van het verschijnsel dan ook eenvoudig, dat men in het verleden heeft gespaard om, nu er wat meer goederen aan de markt komen, zijn uitgestelde aankopen te doen. Gelukkig zijn er in alle inkomensgroepen, volgens mededelingen van het C.B.S., ook gezinnen, die sparen. Dit is ook in overeenstemming met het bericht, dat de ingelegde gelden bij de bijzondere spaarbanken in de maanden Januari en Februari 1947 f 13 miljoen hoger waren dan de terugbetaalde bedragen. Dit alles neemt niet weg, dat de gezinsbudgets nog belangrijke wijzigingen zullen vertonen, hetgeen ongetwijfeld moeilijkheden bij de berekening van de nieuwe indexcijfers zal blijven opleveren.

Kleven dus zowel aan de oude als aan de nieuwe indexcijfers belangrijke gebreken, toch zullen beide tezamen een vollediger inzicht in de stijging van de kosten van levensonderhoud in vergelijking met 1938 mogelijk maken (zie tabel 1 bovenaan blz. 351).

In tabel 1 zijn naast de oude indexcijfers van de kosten van levensonderhoud de uitkomsten van de nieuwe berekeningen opgenomen. In de tweede kolom staan de indexcijfers, welke het C.B.S. tot nu toe steeds berekende op basis van het onderzoek der huishoudrekeningen van 1935/'36. Deze reeks heeft het C.B.S. evenwel gecorrigeerd, omdat men ook rekening wilde houden met hogere premies e. d. wegens de prijs- en inkomensstijgingen; dat deze gecorrigeerde reeks op een ongeveer 8 pCt.

¹⁾ „The Times” van 26 Maart 1947.

²⁾ Huishoudrekeningen van hand- en hoofdarbeiders in enkele middelgrote en kleine steden; 1e kwartaal 1946 en volgende.

TABEL 1. INDEXCIJFERS VAN DE KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD (1938/'39 = 100).

Tijdvak	C.B.S. Weging 1935/'36	Idem na correctie	C.B.S. Weging Jan.—Sept. 1946			Amster- dam Weging 1934/'35	Amster- dam Weging Juni 1946
			Gezinsinkomen per week				
			30—40	40—50	50—60		
2e halfjaar 1945	± 165	± 175					
1e halfjaar 1946	± 173	± 185					
Juli 1946	184	199					
September 1946	181	196	176	180	183	214 ¹⁾	
December 1946		197	178	181	185	177	
Januari 1947		198	178	181	184		
Februari 1947		198	176	180	184		

¹⁾ Juni 1946.

hoger niveau ligt, wordt evenwel voor een groot deel veroorzaakt door de hogere loonbelasting bij de tegenwoordige gemiddelde lonen. Uit deze gecorrigeerde indexcijfers blijkt, dat de kosten van levensonderhoud voor deze gezinnen bijna 100 pCt. hoger zouden zijn, wanneer zij op ongeveer dezelfde wijze als vóór de oorlog wilden leven. De huishouding van thans kost blijkens de gegevens in de volgende kolommen evenwel slechts 75 à 85 pCt. meer dan vóór de oorlog. In de tweede plaats is de belangrijke conclusie uit deze reeksen te trekken, dat de kosten van levensonderhoud het laatste halfjaar vrijwel zijn gestabiliseerd.

Deze laatste conclusie is van te meer betekenis, wanneer men bedenkt, dat de inkomsten der arbeidersgezinnen, met kinderen o.a. door de uitbreiding van de kinderbijslag sinds October van het vorig jaar zijn gestegen.

In welke mate de inkomens der arbeiders zijn gestegen, zullen wij vervolgens nagaan. Bij het zoeken naar een goede maatstaf voor deze inkomensstijging stuit men op nog groter moeilijkheden dan bij de berekening van een indexcijfer van de kosten van levensonderhoud. Als eerste benadering van deze stijging kan men de indexcijfers van de contract- of regelingslonen nemen. Deze indexcijfers worden met behulp van de geldende loonnormen berekend en zijn daardoor bijna steeds vrij recent. Toch geven deze indexcijfers niet weer, welke veranderingen de werkelijk verdiende lonen hebben ondergaan en dit bezwaar weegt te meer, nu in verschillende bedrijfstakken de beloning naar prestatie sterker naar voren is gekomen. Dit bezwaar kan weliswaar in zekere mate worden ondervangen, doordat het C.B.S. ook indexcijfers van de uur- en weekverdiensten berekent, doch deze zijn in de regel eerst vrij lang na de uitbetaling der lonen gereed. Het C.B.S. berekent thans een indexcijfer van de uurverdiensten van manlijke arbeiders van 21 jaar en ouder in vrijwel alle belangrijke bedrijfstakken in de nijverheid. Tot voor kort werd omtrent de uurverdiensten alleen een indexcijfer berekend uit gegevens van een viertal bedrijfstakken, t.w. burgerlijke en utiliteitsbouw, mijnen, metaalindustrie en textielindustrie. Het was daarbij onzeker, of het verloop van dit indexcijfer overeenkwam met het verloop der uurverdiensten in de gehele nijverheid. Het C.B.S. heeft beide reeksen echter voor een zevental jaren gepubliceerd.²⁾ en daaruit blijkt, dat de afwijkingen tussen beide hoogstens 1 of 2 punten naar boven of naar beneden zijn. Men kan dus voorlopig aannemen, dat het indexcijfer, berekend uit de gegevens van de vier genoemde bedrijfstakken, representatief is voor de gehele nijverheid.

²⁾ Maandschrift C.B.S. 1946, no. 8/9, blz. 556.

TABEL 2. INDEXCIJFERS VAN LONEN EN INKOMENS VAN MANLIJKE MEERDERJARIGE ARBEIDERS (1938/'39 = 100).

Tijdvak	Regelingslonen			Uurverdiensten in 4 takken van nijverheid	Gemidd. inkomen der arbeiders in de nijverheid (incl. kinderbijslag)
	Nijver- heid	Land- bouw	Nijv. en landbouw		
2e halfjaar 1945	144	201	152	161	164
1e halfjaar 1946	162	230	171	175	178
2e halfjaar 1946	165	240	175	186 ¹⁾	195 ¹⁾²⁾

¹⁾ Volgens ruwe schatting. ²⁾ October/November 1946.

Uit de indexcijfers der regelingslonen en uurverdiensten in tabel 2 blijkt, dat in de nijverheid de uurverdiensten meer zijn gestegen dan de regelingslonen. Toch zal men deze indexcijfers der uurverdiensten ook moeten zien als een (tweede) benadering van de werkelijke inkomsten der arbeiders. Men moet immers vervolgens rekening houden met de stijging van wat wel met de term „collectieve lonen” wordt aangeduid, althans voorzover deze de inkomsten en uitgaven der arbeiders direct beïnvloeden. Want de toekenning van vacantie aan grote groepen arbeiders en de uitbreiding der vacantie voor vele anderen hebben geen aanwijsbare gevolgen voor hun inkomsten of voor de kosten van levensonderhoud. Wij denken echter in de eerste plaats aan de sociale verzekering en de kinderbijslag. De kosten van het ziekenfonds betaalden vóór de oorlog de arbeiders geheel zelf, thans betaalt de werkgever de helft (= 2 pCt.) van de (uitgebreidere) zorg der ziekenfondsen. Een overeenkomstige verschuiving der lasten kan zich voordoen, als de werkgever voor de oorlog de helft van de premie ingevolge de Ziektewet (tot max. 1 pCt.) op het loon verhaalde, doch dit thans niet meer doet. Veel belangrijker dan deze indirecte inkomsten is de kinderbijslag. Voor alle arbeiders tezamen bedraagt de inkomensstijging wegens de kinderbijslag gemiddeld 5 pCt. Het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud is evenwel opgebouwd op de budgets van gezinnen met gemiddeld minstens twee kinderen. Hiervoor bedraagt de inkomensstijging minstens f 4,80 per week, wat in de meeste gevallen meer dan 10 pCt. van het arbeidersinkomen uitmaakt (zie tabel 2 onderaan).

In tabel 2 hebben wij in de laatste kolom indexcijfers van de inkomens der arbeiders in de nijverheid opgenomen, waarbij slechts met de gemiddelde stijging van het inkomen wegens de kinderbijslag is gerekend. Men ziet hieruit, dat het gemiddelde inkomen van deze arbeiders bijna is verdubbeld. De inkomensstijging der landarbeiders, welke veel meer dan 100 pCt. bedraagt, hebben wij niet nauwkeurig berekend, omdat ook de indexcijfers der kosten van levensonderhoud in het bijzonder betrekking hebben op arbeidersgezinnen in de steden.

Uit het voorgaande zal het duidelijk zijn, dat men zowel de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud als die der arbeidersinkomens zeer voorzichtig dient te gebruiken. Bij een vergelijking tussen deze gegevens zal men in het bijzonder moeten bedenken, dat de indexcijfers der arbeidersinkomens gemiddelden zijn. Bij de gevoerde loonpolitiek zijn namelijk de lonen, welke vóór de oorlog relatief het laagst waren, het meeste verhoogd, terwijl de hoge lonen (bijv. van geschoolde arbeiders in

de grote steden) minder zijn gestegen. Ook is met tal van factoren, welke de arbeidersinkomsten en -uitgaven meer of minder sterk beïnvloeden, geen rekening gehouden. Zo is de werkloosheid, welke vóór de oorlog 300.000 à 400.000 arbeiders trof, thans tot kleine omvang teruggelopen (afgezien van de vorstwerkloosheid, welke de afgelopen winter velen langdurig heeft getroffen). Vele arbeiders, die voor de oorlog van een werklozenondersteuning moesten rondkomen, ontvangen thans een weekloon, terwijl ook zij, die bij werkverruimingsobjecten arbeiden hetzelfde loon als in het vrije bedrijf krijgen. Doch ook in verschillende andere opzichten heeft deze kleine werkloosheid een gunstige invloed op de verhouding inkomen — kosten van levensonderhoud. De toegenomen werkgelegenheid en de hogere lonen voor vrouwen en jeugdigen bijv. bieden gunstige mogelijkheden tot vergroting van het totale gezinsinkomen. De grotere zorg, welke de huishouding in vergelijking met voor de oorlog nog steeds vraagt; zal hierbij weliswaar een remmende invloed uitoefenen. Toch zijn de inkomsten van andere gezinsleden van veel belang. Volgens een berekening van Dr J. B. D. Derksen vormden voor de oorlog in 47 pCt. (dus bijna de helft) der gezinnen de verdiensten van het gezinshoofd niet de enige bron van inkomen⁴⁾.

Bij onze berekening is ook buiten beschouwing gebleven, dat de gemiddelde arbeidsduur thans langer is; de indexcijfers der arbeidersinkomens zijn nl. gebaseerd op de uurverdiensten. Van de regeringsmaatregelen, welke op de inkomens en uitgaven van directe invloed zijn, noemen wij voorts de herziening van de loonbelasting, de regeling van het consumentencrediet en de noodvoorziening voor ouden van dagen. Het consumentencrediet komt in het bijzonder aan de gezinnen met lage inkomens ten goede, hetgeen een verdere nivellering tengevolge heeft; de noodvoorziening schept niet alleen een redelijker bestaan voor de ouden van dagen, doch kan voor velen een verlichting brengen van de lasten wegens de zorg voor ouders. De invloed van deze bijzondere factoren is buiten beschouwing gelaten, omdat hieromtrent te weinig concrete gegevens beschikbaar zijn of de maatregelen nog niet ten uitvoer zijn gebracht.

De onmiskenbare spanning in de gezinshuishoudingen, moet, zoals reeds eerder is opgemerkt, worden toegeschreven aan de door de oorlog ontstane gaping tussen de bestaande behoeften en de beperkte bevredigingsmogelijkheden. Uit vergelijking der indexcijfers kan men immers concluderen, dat de statistische gegevens niet het bestaan van een algemene spanning tussen lonen en prijzen aantonen. Het herstel van een bevredigend verzorgingsniveau kan deze spanning slechts verminderen. Dit zal evenwel hoofdzakelijk afhankelijk zijn van de toeneming der binnenlandse productie, welke enerzijds gericht moet zijn op de voor de massa bestemde goederen (o.a. utility-artikelen), anderzijds een grotere export mogelijk maakt, welke kan dienen als betaling van de invoer van noodzakelijke grondstoffen e.d.

Drs J. MIDDELBURG.

⁴⁾ Dr J. B. D. Derksen, „Statistische berekeningen over de verdeling der gezinsinkomens”. Maandschrift C.B.S. 1945, no. 5/12, blz. 288.

DEENSE PROBLEMEN.

Natuurlijk, Denemarken is veel beter af dan Nederland. Het werd door de Duitsers aanvankelijk als een bevriend land behandeld, het „Schlagsahnefront” bijgenaamd. En het lag geïsoleerder dan Nederland. De oorlogsschade is er onvergelykelyk veel minder, zowel de materiële als de psychische. Men zwelgt er nog thans, naar onze maatstaven, in de eieren en het vlees.

Maar het heeft toch ook zijn problemen. Boter, vet, vlees, brood, suiker, koffie, thee, cacao, brandstoffen, textielgoederen, schoenen, tabaksartikelen en zeep zijn er op

de bon en de rantsoenen zijn niet altijd hoger dan bij ons. Het vetpercentage van de melk is er tot 3 pCt. verlaagd en de befaamde fløde oftewel slagroom, heeft nog maar 9 pCt. in plaats van tevoren 14 pCt. vet. . . . De voorziening met steenkool baart veel zorgen; men is, behalve op binnenlandse turf, aangewezen op invoer, vooral uit de Verenigde Staten, en in de winter is er heel wat kou geleden, terwijl de treindiensten zijn ingekrompen.

De grote financiële problemen zijn er van dezelfde aard — maar alweer van kleinere omvang — als de onze. Men discussieert er over de heffingen-ineens en over het evenwicht in de betalingsbalans. Ook in Denemarken zijn aangenomen een vermogensaanwasbelasting en een vermogensheffing. Zij worden geacht tezamen 2,5 milliard kronen te zullen opbrengen, die bedoeld zijn te worden aangewend tot vermindering van de schuld van 7,5 milliard kronen, die de Staat heeft bij de Nationale Bank. De inning dezer heffingen denkt men uit te strekken over de jaren tot 1948/49. Het tarief voor illegale vermogenstoename is er 100 pCt.; de andere tarieven zijn uiteraard lager dan bij ons. Voor de betaling kunnen ook andere soorten obligaties dan staatsobligaties worden aangewend; doch de laatste vormen dan ook slechts een 10 à 15 pCt. van alle uitstaande vastrentende bezittitels.

De opbrengst van de heffingen wordt, zoals vanzelf spreekt, buiten het gewone budget gehouden; dit laatste — inclusief de (niet belangrijke) kapitaalrekening — is thans ongeveer sluitend, een succes van betekenis voor den minister van Financiën. De rentevoet wordt er hoger gehouden dan in Nederland — men kan zich dat permitteren: hij is voor de „stabilisatielening”, waarop men met geblokkeerde saldi kon intekenen, 3,83 pCt. en voor de gewone obligatie ongeveer 3½ pCt.

In de betalingsbalans is nog niet geheel evenwicht verkregen. Men hoopt het nog aanwezige gat in hoofdzak te stoppen met een lening van de Interbank van \$ 50 miljoen. Zoals bekend is, zijn de prijzen, die men van Engeland krijgt voor de omvangrijke leveringen van veeteeltproducten, niet meegevallen. Voorzover men voor de productie dezer goederen aankopen moet doen in het dollargebied, zorgt Engeland voor de beschikbaarstelling van dollars. Aldus is bij de handelsovereenkomst met Engeland overeengekomen, voorlopig voor het eerste halfjaar. Na Juni zal men verder zien. In het handelsverkeer met Nederland heeft Denemarken nog niet geheel kunnen aanbieden wat het in het vooruitzicht had gesteld. Zoals men weet, zijn nieuwe besprekingen juist beëindigd.

De loon- en prijspolitiek vertoont er ook vele aspecten, die verwant zijn met wat in Nederland geschiedt. De huren zijn er nog op het vooroorlogs niveau. Zelfs de prijs van roggebrood, het goedkope volksvoedsel bij uitnemendheid, is er nog dezelfde als vóór de oorlog. Men meent echter, dat daardoor wel een zekere verspilling in de hand wordt gewerkt. De lonen zijn het sterkst gestegen in de landbouw en in de ongeschoolde beroepen. Gemiddeld is de koopkracht der lonen er zelfs ca. 20 pCt. hoger dan voor de oorlog. Tot de actualiteiten behoort een staking van de typografen, die een 7-urige werkdag, 3 weken vacantie en een hoger loon vragen.

Zowel de Regering als de meeste economen, die ik mocht ontmoeten, zijn van mening, dat men thans nog niet buiten al de regelingen kan, doch dat men binnen niet al te lange tijd moet zorgen, dat het binnenlandse kosten- en prijzenpeil weer concurrentie op de wereldmarkt toelaat, opdat de betalingsbalans bij een vrijer handelsverkeer ook zal sluiten. Voor Denemarken is daarbij de concurrentie op de markten van veeteeltproducten zeer belangrijk: 2/3 van de uitvoer behoort tot die categorie. Dat de vooruitzichten hier op de korte termijn niet gunstig zijn en dat er dus nog wel enige aanpassing van de prijzen en de financiële sfeer nodig zal zijn — daaronder ook de heffingen — is een communis opinio. Er zijn critici als prof. Jørgen Petersen van de universiteit van Aarhus, die reeds

thans alle prijsvorming zouden willen vrijlaten, doch de regeringspartij, die vrij conservatieve opvattingen huldigt, ziet de onmogelijkheid daarvan is. En dit is wel het verrassende: in Denemarken worden door deze conservatief ingestelde Regering vrijwel dezelfde maatregelen genomen als in Nederland (en in een paar opzichten ook in Zweden) door een progressieve Regering. Inderdaad, de omstandigheden en het objectieve economische inzicht schrijven deze maatregelen voor.

Wat de organisatie van de economische politiek betreft, deze staat in sommige opzichten achter bij de onze, doch in andere is zij ons voor. De distributie van verschillende artikelen, zoals vlees en tabakswaaren, geschiedt er door de klantenbindingsmethode, waarmede men terecht niet zeer gelukkig is. Een centrale planninginstantie, zoals bij ons het Centraal Planbureau, is er niet. Daartegenover staat, dat, hetgeen zeer belangrijk is, de gehele invoer, de toewijzing van grondstoffen en brandstof, de rantsoenering en de uitgifte van uitvoervergunningen er bij één jichaan zijn ondergebracht, Direktoratet for Vareforsyning.

J. T.

AANTEEKENING.

DE FUNCTIE VAN DE INTERNATIONALE HERSTELBANK.

Op 18 April jl. sprak John McCloy, president van de Internationale Herstelbank, te New York een redevoering uit ter gelegenheid van het zevende „Annual Forum of Social and Economic Trends”, waarin hij een schets gaf van de functie van de Bank.

In een inleidende beschouwing wees McCloy op de groote betekenis van internationale credietverleening, welke, mits verstandig opgezet, zoowel den crediteur als den debiteur ten goede komt. Spreker haalde in dit verband het voorbeeld aan van Engeland, dat tusschen 1815 en 1914 's werelds belangrijkste crediteur is geweest; de wereldhuishouding heeft hiervan in ruime mate geprofiteerd.

Na den eersten wereldoorlog werd Engeland's rol door de Vereenigde Staten overgenomen. Tusschen 1920 en 1940 bedroeg alleen al het bedrag aan buitenlandse obligatie-uitgiften in de Vereenigde Staten nominaal rond \$ 9 milliard. In 1938 beliepen de buitenlandse investeringen der Vereenigde Staten naar schatting \$ 11,5 milliard.

Gedeeltelijk hebben, zoo zeide McCloy, deze Amerikaanse investeringen niet op gezonde basis berust. „Money, in some cases, was loaned for unproductive purposes, countries were encouraged to over borrow, and there was little or no supervision of the expenditure of the proceeds”. Na den omslag van 1929, gedeeltelijk veroorzaakt door plotselinge repatriëring van fondsen ter aankoop van binnenlandsche effecten, bleken de „major areas of default” Latijnsch-Amerika en Duitschland te zijn.

De Vereenigde Staten vormen thans nog duidelijker dan na 1919 de grootste crediteurnatie ter wereld. Bij de taak, die de Vereenigde Staten daarom thans te wachten staat, vallen wellicht zelfs de ervaringen van Engeland in de vorige eeuw in het niet.

Men dient in dit verband te bedenken, dat herstel en ontwikkeling op langen termijn afhankelijk zijn van investeringen op langen termijn in economisch gezonde en productieve projecten. Het is duidelijk, zoo zeide de President, dat het verrichten van dergelijke investeringen behoort tot de functie van het particulier kapitaal in de kapitaalexporterende landen.

De Internationale Herstelbank nu is ontstaan uit het verlangen om dit particulier kapitaal te bestemmen voor deze internationale credietverleening. „The International Bank is primarily a mechanism whereby private investment funds in the capital-exporting nations — temporarily this means predominantly the United States —

may be made available at reasonable cost for the restoration and development of the productive capacities of the capital-importing countries”. De Bank scheidt hiertoe de mogelijkheid, doordat de risico's van de internationale credietverleening worden verkleind door de zekerheid, welke de inschrijvingen van de leden van de Bank aan de bezitters van particulier kapitaal verschaffen.

Weliswaar bedraagt het beschikbare kapitaal van de Bank slechts 20 pCt. — rond \$ 1.550 miljoen — van het totaal, waarvoor de verschillende leden (d. z. de Regeringen der diverse landen) hebben ingeschreven; de overige 80 pCt. kunnen echter, indien noodig, worden opgevraagd ter voldoening van de verplichtingen van de Bank. Deze 80 pCt. is bedoeld „as an encouragement and an inducement to others to invest”.

Van de genoemde \$ 1.550 miljoen bestaat voorts slechts \$ 725 miljoen uit dollars. Voor het overgrote deel der te verlenen credieten is de Bank dus aangewezen op fondsen, welke door haar van particuliere beleggers worden geleend.

Men dient te bedenken, dat de Bank slechts tot het verlenen van credieten overgaat, indien het te financieren project gezond is in dien zin, dat het productiepeil van het debiteurland erdoor zal worden vergroot; daarbij moeten de vooruitzichten van terugbetaling zoodanig zijn, dat de leening als een „prudent risk” is te beschouwen.

De vraag ligt voor de hand, zoo zeide de President, waarom de Bank eigenlijk is opgericht, als zij toch vrijwel geheel op de particuliere beleggingsmarkt is aangewezen. Het antwoord ligt in den omvang van de kapitaalbehoefte van Europa en het Verrè Oosten, welke zoo groot is, dat de benodigde middelen niet beschikbaar zouden komen zonder de een of andere vorm van internationale garantie.

Daar komt bij, dat de Bank in staat is, op grond van het bovenomschreven garantiefonds, om projecten te financieren, die, hoewel te beschouwen als „good risks”, voor den particulieren belegger niet attractief genoeg zijn.

Een derde reden voor oprichting van de Bank is gelegen in de wenschelijkheid om „misdirection of international investment” te voorkomen. De Bank kan gemakkelijker over verschillende inlichtingen beschikken dan de particuliere beleggers; zij kan voorts een zeker toezicht op de besteding der verstrekte middelen uitoefenen, en zij staat niet bloot aan de verleiding om, ter maximalisatie van den winst, credieten te verlenen, die naderhand ongemotiveerd riskant zouden blijken.

Tenslotte wees McCloy er met nadruk op, dat de Bank zich in de internationale credietverleening niet blijvend op den voorgrond wil plaatsen. „International investment of capital is primarily the function of the private market, not of public agencies. . . . The greater the contribution of the Bank to the creation of conditions of economic stability and prosperity throughout the world, the sooner can private agencies play their traditional role in the proces of international investment”.

INTERNATIONALE NOTITIES.

SAMENWERKING TUSSCIEN DE INTERNATIONALE HERSTELBANK EN DE VEREENIGDE NATIES.

Tot voor kort werkte de Internationale Bank geheel los van de organisatie der Vereenigde Volkeren. Begin April echter, zoo schrijft Thomas J. Hamilton in „The New York Times” van 6 April jl., is van Trygve Lie het initiatief uitgegaan tot het leggen van contact tusschen beide instellingen. Dit besluit vloëide voort uit de behoefte „to take some action to help the organization recover from the crushing blow it received from President Truman's decision to carry out the \$ 400.000.000 aid program to Greece and Turkey independently of the United Nations”.

Wanneer de Vereenigde Naties een ambitieus hulpprogramma voor de door den oorlog getroffen gebieden ten uitvoer willen leggen, dan zijn zij, zoo zegt Hamilton, inderdaad geheel op de medewerking van de Wereldbank aangewezen. Van de zijde van de Bank wordt er echter de nadruk op gelegd, dat alle leeningen, die zij zal verstrekken, „good business risks” moeten zijn, in verband met de noodzaak der Amerikaansche particuliere beleggers te interesseeren¹⁾. Het is daarom de vraag, of het vasthouden aan deze condities de ten uitvoerlegging van een uitgebreid hulpprogramma niet zal belemmeren.

Momenteel overweegt McCloy, President van de Bank, de benoeming van een permanent verbindingsman met de organisatie der Vereenigde Volkeren, terwijl tevens een overeenkomst zal worden uitgewerkt, waarin de relaties tusschen Vereenigde Volkeren en Bank nauwkeurig zullen zijn vastgelegd. Inmiddels heeft de Bank zich bereid verklaard, de rapporten van de Economische Commissies voor Europa en het Verre Oosten, welke de vorige maand door den Economischen en Sociaal Raad in het leven werden geroepen, te bestudeeren. Het is echter twijfelachtig, of de Bank aldus alle gewenschte inlichtingen zal kunnen verkrijgen, terwijl zij zich, wanneer een aanvraag tot een leening wordt ingediend, voorbehoudt zelfstandig te beslissen, „whether the prospects of repayment justify making the loan”.

¹⁾ Vgl. „De functie van de Internationale Herstelbank op blz. 353 van dit nummer.

ENGELAND'S HOUTPOSITIE.

In het op den 28sten Januari jl. gepubliceerde witboek over het nationale bouwplan voor 1947 — zie „E.-S.B.” van 5 Februari —, stelde de Engelsche Regeering de uitvoering van haar programma, t.w. den bouw van 240.000 permanente en 60.000 tijdelijke woningen, afhankelijk van de beschikbaarheid van zacht hout. Niet alleen voor Engeland echter is dit artikel belangrijk, doch voor alle landen, waar woningnood heerscht. Het Engelsche „Board of Trade Journal” heeft daarom een onderzoek ingesteld naar de wereldpositie van zacht hout.

Voor den oorlog exporteerden de groote producentenlanden ongeveer 10 à 12½ miljoen ton zacht hout; 7½ miljoen ton hiervan was uit Finland, Zweden en Rusland (inclusief de Baltische landen) afkomstig. In 1946 bedroeg de wereldexport slechts 5 miljoen ton, waarvan slechts 1⅓ miljoen ton uit de drie genoemde landen. Dit beteekent, dat het aandeel dezer landen in den wereldexport van ruim 75 pCt. op circa 40 pCt. is teruggelopen. De oorzaken daarvan zijn o.a.: wederopbouwbehoeften in Rusland, gebrek aan steenkolen in Zweden en het feit, dat Finland in de Russische sfeer is gekomen, als gevolg waarvan veel Finsch hout naar Rusland ging.

De Engelsche behoefte aan buitenlandsch hout was vóór den oorlog zoo groot, dat ongeveer de helft van den wereldexport door Engeland werd afgenomen. In 1946 bedroeg de Engelsche import, ondanks alle inspanning, slechts 1,8 miljoen ton of ⅓ van het vooroorlogse cijfer.

In dit licht bezien voorziet het Engelsche blad, dat verbetering van de houtpositie dit jaar nauwelijks is te verwachten; pas in 1948 zal dit misschien eenigszins het geval zijn.

INDUSTRIEEL REVOLUTIE IN TEXAS.

Omstreeks 1930 had Texas in hoofdzaak een agrarische structuur. De industrie beperkte zich, afgezien van de oliewinning, tot bedrijfstakken met een verzorgend karakter; Texas was een land van tarwe, vee en olie; de rijkdom aan grondstoffen (talrijke mineralen, onbeperkte hoeveelheden natuurlijk gas) werd niet benut.

Sindsdien is hierin verandering gekomen, in een ongekend snel tempo. De industriële revolutie, in hoofdzaak de chemische industrie betreffende, begon in Texas in 1934, toen de „American Cyanamid Company” in Corpus

Christi \$ 7 miljoen in een alkalifabriek investeerde. Anderen volgden; de investeringen beliepen reeds spoedig tientallen miljoenen dollars.

De oorlog bracht een nieuwe golf van investeringen, welke door het einde der vijandelijkheden niet werd onderbroken. Na het herstel van den vrede werd, zoo meldt „Time” van 7 April jl., in alle industrieën tezamen rond \$ 600 miljoen geïnvesteerd. Binnen enkele jaren zullen, naar verwacht wordt, nog \$ 300 miljoen in de chemische industrie worden gestoken. Telt men dit bedrag mee, dan zullen de investeringen in de industrie sinds 1940 met ruim \$ 1.500 miljoen zijn gestegen. Meer dan 90 pCt. dezer investeringen is verricht door outsiders; de bewoners van Texas spreken in dit verband van „the invaders from the North”.

De stedelijke bevolking overtreft thans de agrarische in aantal. Kleine stadjes groeien uit tot belangrijke industriecentra; de inwoners ervan verkeerden in een koortsachtige stemming van expansie. Een duidelijk voorbeeld levert Houston, „smack in the middle of the chemical wave that has swamped the whole Gulf Coast”. Vóór 1940 was Houston reeds een centrum van olievelden en -raffinerijen; tijdens den oorlog kreeg het 20 pCt. van 's lands synthetische rubberfabrieken en 145 groote chemische fabrieken. De bevolking, in 1940 510.000 zielen, telt er thans 700.000. De werkgelegenheid is er momenteel grooter dan het topcijfer uit de oorlogsjaren.

OFFICIEELE EN ZWARTE MARKTPRIJZEN IN OOSTENRIJK.

De zwarte marktprijzen voor voedings- en genotmiddelen in Oostenrijk vertoonden in 1946 een dalende tendentie. Volgens berekeningen van het Oostenrijksch „Institut für Wirtschaftsforschung” is de ontwikkeling als volgt geweest:

Aug. 1945 = 100	I	II	III	IV	V	VI
Voedingsmiddelen	57,4	64,4	66,6	75,6	68,9	66,4
Genotmiddelen	73,4	67,3	53,2	60,5	34,9	34,7
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Voedingsmiddelen	50,0	39,1	28,9	25,6	23,6	27,5
Genotmiddelen	30,9	22,8	18,7	16,0	13,4	15,2

Daarentegen gaven de officieele prijzen voor dezelfde groepen van artikelen een stijging te zien:

Aug. 1945 = 100	I	II	III	IV	V	VI
Voedingsmiddelen	109,3	109,3	109,4	109,5	109,5	109,4
Genotmiddelen	100,0	100,0	364,0	364,0	364,0	364,0
	VII	VIII	IX	X	IX	XII
Voedingsmiddelen	111,3	111,7	131,1	143,7	158,0	157,6
Genotmiddelen	364,0	364,0	365,7	365,7	366,1	366,1

Het verschil tusschen zwarte markt- en officieele prijzen is in den loop van 1946 dus geringer geworden. Nog altijd echter zijn de zwarte marktprijzen hooger dan de officieele. Wanneer men deze laatste op 1 stelt, komt men voor de zwarte prijzen tot de volgende verhoudingscijfers:

	I	II	III	IV	V	VI
Voedingsmiddelen	141	154	166	168	162	148
Genotmiddelen	92	86	18	21	10	10
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Voedingsmiddelen	105	82	55	45	40	46
Genotmiddelen	9	6	4	4	4	4

Voor Augustus 1945 waren de verhoudingscijfers respectievelijk 264 en 124. Voor een betere beoordeeling van den gang van zaken zouden eigenlijk naast deze indexcijfers de absolute prijzen bekend moeten zijn. Een tendentie tot het naar elkaar toe groeien van beide prijsniveaux is echter ontegenzeggelijk niet te ontkennen, al blijft de spanning tusschen de prijzen op de voedingsmiddelenmarkt nog altijd groot. Dit beteekent, dat met name de arbeidersgezinnen, die nog altijd additioneele inkoop op de zwarte markt doen, van de daling op de zwarte markt niet zooveel voordeel hebben als de hoogere inkomensklassen.

A.I.P.P.I.-CONGRES TE 's-GRAVENHAGE.

De Internationale Vereeniging voor de bescherming van de industriele eigendom, naar de initialen van haar Fransche naam kortweg A.I.P.P.I. genoemd, houdt van 26 tot 31 Mei 1947 een congres te 's-Gravenhage, onder de hooge bescherming van Zijne Excellentie Dr G. W. M. Huysmans, minister van Economische Zaken.

Op de agenda staan de volgende onderwerpen: uitbreiding van de bevoegdheden van het Internationale Bureau te Bern, uitlegging van het Unieverdrag van Parijs, recht van voorrang bij openbaarmaking der uitvinding vóór het aanvragen van een octrooi, wijze van inroepen van het recht van voorrang, wettelijke bescherming van nieuwe plantensoorten, verandering van een aanvullingsoctrooi in een hoofdoctrooi, toekenning aan eigen onderdanen van de voordeelen van het Unieverdrag, bescherming van teekeningen en modellen in de verschillende landen, bescherming van wapens van openbare lichamen, vertaling van het merk, territoriale beperking van internationale merken en vrije overdracht van het merk.

Belangstellenden kunnen zich wenden tot het Bureau van het A.I.P.P.I.-Congres, Koninginnegracht 71, 's-Gravenhage.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES

BOEKEN.

Man van de Daad, Mr Marten Mees en de opkomst van Rotterdam door Mr W. C. Mees. Nijgh & Van Ditmar N.V., Rotterdam, 1946, 708 blz., gebonden f 16, luxe uitgave f 52,50.

Inleiding tot de Wetenschappelijke Organisatieleer door Paul Mahieu. Wetenschappelijke Bedrijfsorganisatie I. Uitgeversmij. N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen-Brussel-Gent-Leuven, 1947, 148 blz.

De Organisatie der Bedrijfsleiding door Paul Mahieu. Wetenschappelijke Bedrijfsorganisatie II. Uitgeversmij N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen-Brussel-Gent-Leuven, 1947, 78 blz.

Zwarte Handel in Levensmiddelen door R. Miry. Tweede nummer van de reeks: Vraagstukken van onzen tijd. A. Mateau N.V., Brussel, 1946, 123 blz., f 3,75 ingenaaid, f 4,90 gebonden.

Korte Handleiding bij het Aangiftebiljet voor de Vermogensaanwasbelasting voor natuurlijke personen door Mr F. van Blerkom. N.V. Nederlandsche Uitgeversmij., Leiden 1947, 106 blz., ingenaaid f 2,90.

Food, Famine and Relief 1940—1946. League of Nations, Geneva, 1946, 162 blz.

The course and control of inflation, A review of monetary experience in Europe after world war I. League of Nations, Geneva 1946, 136 blz.

The population of the Soviet Union: History and Prospects door Frank Lorimer. League of Nations, Geneva, 1946, 289 blz.

Marginal costing door F. C. Lawrence, M.C. and E. N. Humphreys. Macdonald & Eyans, London, 1947, 117 blz.

De Wereldgraanhandel, bijdrage tot de kennis van zijn ontwikkelingsgeschiedenis door Dr R. L. Beukenkamp. H. Veenman & Zonen, Wageningen, 1945, 283 blz.

Bedrijfs huishoudkunde II, Kostprijs door Dr A. J. A. Prange. Waltmans Technisch-Wetenschappelijke Serie no. 4. Uitgeverij Waltman, Delft 1947, 96 blz.

Over doelmatigheid in het overheidsbeheer en in de administratie in het bijzonder door B. G. Stempels. Vuga-uitgave. G. W. van der Wiel & Co, Arnhem 1947, 34 blz.

De landbouw in den Indischen Archipel Deel I. Algemeen gedeelte, uitgegeven onder redactie van Dr C. J. J. van Hall en C. van de Koppel. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage 1946, 423 blz., f 17,50.

Cedenkboek samengesteld bij het 150-jarig bestaan van de N.V. J. P. Wijers' industrie- en handelsonderneming door Otto van Tussenbroek, Amsterdam 1947.

Indisch Verslag 1940. II Statistisch jaaroverzicht van Nederlandsch-Indië over het jaar 1939. Samengesteld door het C. K. S. van het Departement van Economische Zaken. Landsdrukkerij, Batavia 1940, f 5.

Groei en resultaten van het inheemsche coöperatiewezen van 1928—1939. Uitgave van het Departement van Economische Zaken. Publicatie Centraal Kantoor voor de Statistiek, Batavia, Mei 1941.

Gedenkboek Amsterdamsche Bank. 75-jarig bestaan 1871—1946, door S. Brouwer. 1946, 311 blz.

BROCHURES.

Geschriften van de Vereeniging voor Belastingwetenschap, No. 59. I. *De rechtspraak van de tariefcommissie*, praeadvies van Mr J. C. C. W. Hijzeler. — II. *De rechtspraak in successie-, registratie- en zegelgeschillen*, praeadvies van Mr T. Y. Boltjes. N. Samsom N.V., Alphen a. d. Rijn 1947, 42 blz.

Oberösterreichs Landwirtschaft in Zahlen 1939—1945 door Dr Ernst Lagler. Oesterreichischer Agrarverlag, Wien 1946, 65 blz.

Mens en onderneming. Mededelingen van het psychologisch centrum van de Nederlandse Steenkolenmijnen, onder redactie van Dr. J. L. M. Herold en Dr. W. J. P. Willems. Tweemaandelijks tijdschrift, 1e jaargang, aflevering 1, April 1947. H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., Haarlem, f 12 per jaar.

Nog eens werkloosheid? door Drs W. C. M. Mutsaers. Katholieke Volkspartij no. 3, 's-Gravenhage 1947, 61 blz., f 0,75.

Hauptprobleme der Oesterreichischen Wirtschaftspolitik door Dr Franz Nemschak. Vorträge und Aufsätze, Heft 1, Oesterreichisches Institut für Wirtschaftsforschung, Wenen 1947.

De bedrijfsorganisatie als structuurverschijnsel. Een bedrijfs-economische benadering, rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in de bedrijfshuishoudkunde, in het bijzonder de leer der externe organisatie, aan de Universiteit van Amsterdam op 21 April 1947 door Dr P. Kuin. H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., Haarlem 1947, 24 blz., ingenaaid f 0,90.

De invloed van prijsstijging en uitgestelde vervanging der productiemiddelen op de financiering van het bedrijf, rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van lector aan de Universiteit van Amsterdam op 12 Februari 1947 door A. Th. de Lange. N.V. Uitg.-Mij. Kosmos, Amsterdam 1947, 24 blz., ingenaaid f 1,25.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De Agent van het Ministerie van Financiën heeft bekend gemaakt, dat voortaan ook op Zaterdag schatkistpapier ter beschikking zal worden gesteld, mits dit op den voorafgaanden dag wordt besteld. Hierdoor kan worden voorkomen, dat iederen Woensdag de callgeldrente aantrekt, om op den volgenden dag weer te dalen. Zooals bekend zeggen vele geldgevers callgedleeningen tegen Woensdag op, om alvast jaarpapier te kunnen koopen tegen het bedrag aan promessen, dat op Donderdag vervalt. Doet men dit niet, en koopt men jaarpapier op Donderdag, dan vervalt dit volgens jaar op Zaterdag in verband met het feit, dat het volgens jaar een schrikkeljaar is. Men zou dan 2 dagen rente derven, hetgeen nu niet meer noodig is, daar de Agent ook op Zaterdag schatkistpapier gaat afgeven.

In de noteeringen kwam niet veel verandering t.o.v.

de voorgaande week. Aanleiding tot ruiltransacties is er bij de geringe renteversillen voor de diverse termijnen vrijwel niet, zoodat de omzetten beperkt bleven. Meipapier, waarvan vrij veel uitstaat, was aangeboden tegen 2 pCt. Misschien doen de ultimo-invloeden zich hier reeds gelden, of is men bevreesd, dat de Agent de afgifte van schatkistpapier zal staken.

De in deze week gepubliceerde deviezennota verstrekt een schat van gegevens, welke de moeilijkheden voor het jaar 1947 wel zeer duidelijk illustreeren. Blijkbaar wordt een import van bijna f 4 milliard voor 1947 noodzakelijk geacht, want er blijft nog een tekort van f 609 miljoen, waarvoor de minister van Financiën blijkbaar nog geen dekkingsmogelijkheden in den vorm van buitenlandsche credieten of anderszins aanwezig ziet. Ongetwijfeld een hoogst ernstig feit, dat de officieele instanties geen schattingen durven of kunnen maken om het geheel sluitend te verkrijgen. Misschien valt het uiteindelijk nog wat mee. Zoo wordt bijv. voorzien in een goudoverdracht van slechts f 53 miljoen, dus ongeveer 10 pCt. van den huidige voorraad van De Nederlandsche Bank. Men vraagt zich direct af, waarom slechts f 53 miljoen van het goud zal worden afgestaan en niet een hooger bedrag. De goudvoorraad heeft thans immers vrijwel geen directe betee-

kenis meer als monetaire dekking. Overigens moet het Koninkrijk een officieel bezit aan goud en dollars hebben van omstreeks \$ 620 miljoen, (f 1.643 miljoen) gezien den gang van zaken bij de goudstorting in het Internationale Monetaire Fonds per 1 Maart jl. De mogelijkheden zijn dus met den goudvoorraad van De Nederlandsche Bank alleen stellig niet uitgeput.

De liquidatie van Amerikaansche fondsen gaat op behoorlijke schaal voort. Op 23 April werden bijv. 1.157 stuks ter beurze van Amsterdam verkocht, terwijl rechtstreeksche verkoop in New-York ook voortgang vindt. De binnenlandsche dollarleening zal dan ook wellicht redelijke kansen van slagen hebben, al is het ook zeer goed mogelijk, dat de verkoopers van Amerikaansche effecten vooral binnenlandsche aandeelen koopen, gezien de voortdurende koersstijging op deze markt. Hun belangstelling richt zich uit den aard der zaak vrijwel niet op de obligatiemarkt, daar dan beter kan worden deelgenomen in de binnenlandsche dollarleening.

De staatsfondsenmarkt was in de afgelopen week zwak gestemd. De 3-3½ pCt. 1947 kwam aan het einde der week 1/8 pCt. lager op 99¹/₁₆ pCt. De binnenlandsche aandeelen waren overwegend hooger, evenals de Indische fondsen.

STATISTIEKEN.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maaudgem. 1938	Oct. 1946	Nov. 1946	Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	155	156	89	82	6
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	1.424	1.430	816	751	60
waarvan brandstoffen		260	369	414	239	269	15
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	127	227	206	121	119	8
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	127	121	79	31	- 4
Eigen vervoer te water	1.000 t.	600	764	727	473	-183	26
Idem, prestatie	mill. t/km	45	49	43	29	13	0,3
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)		100	31	31	21	18	1
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.819	1.883	1.382	1.025	63
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	861	939	679	542	19
Lading		2.092	459	423	309	277	10
waarvan onder: Nederlandsche vlag	"	1.566	353	319	239	196	5
" " Belgische vlag	"	126	101	97	69	79	5
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.874	1.997	1.220	1.081	32
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	890	978	596	599	11
Lading		2.252	400	393	203	226	1
waarvan onder: Nederlandsche vlag	"	1.559	288	270	134	169	1
" " Belgische vlag	"	229	98	112	63	45	—
Schepen in doorvaart	Aantal	2.144	916	854	574	485	67
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	675	631	408	329	75
Lading		1.051	307	246	174	176	23
waarvan onder: Nederlandsche vlag	"	199	79	73	34	51	6
" " Belgische vlag	"	544	163	126	108	97	10
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	29	27	27	33	31
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	637	616	656	573	461
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.241	1.183	1.275	1.485	1.356
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.113	1.097	1.107	1.342	1.269
waarvan in lijnvaart	"	497	538	538	657	563	602
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	620	601	556	586	448
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.323	1.212	1.111	1.460	1.348
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	829	767	773	913	786
waarvan in lijnvaart	"	536	547	547	547	634	642
Goederenverkeer ter zee:							
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	762	616	632	432	1.090
" " doorvoer	"	1.738	131	56	53	62	143
Geladen ¹⁾ bij uitvoer	"	484	110	150	133	139	95
" " doorvoer	"	1.421	102	102	101	89	131
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	105	110	92*	99*	
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.207	1.269	1.322	1.106*	1.189*	
waarvan grensoverschrijdend		412	205	251	243*	231*	
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 millioen	242	476	454	452*	431*	
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 millioen	21,2	51,3	49,4	48,0	47,6*	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	12,3	13,5	13,2	13,4*	
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	6,5	6,7	7,1	7,6*	
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen		100	136	134	127	117	110
Slachtoffers verkeersongevallen:							
Overleden	Aantal	65	116	103	81	48	21*
Ernstig gewond	"	368	608	558	452	440	257*
Licht gewond	"	918	510	469	362	368	213*
Indexcijfers:							
Overleden		100	178	158	125	74	32
Ernstig gewond		100	165	152	123	119	70
Licht gewond		100	55	51	39	40	23

¹⁾ Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen.

* Voorloopig cijfer.

Het onderstaande koersstaatje moge een en ander illustreeren.

	18 April 1947	25 April 1947
A.K.U.	172½	175
van Berkel's Patent	130	132½
Lever Bros Unilever C.v.A.	270½	279½
Philips G.b.v.A.	369	374
Koninklijke Petroleum	407	414½
H.A.L.	181½	191
N.S.U.	168	177½
H.V.A.	219½	233½
Deli Mij. C.v.A.	141	144
Amsterdam Rubber	140	142

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenslandsche betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
10 Mrt '47	521.753	39.953	69.072	1	152.200
17 " '47	521.794	41.339	87.494	1	162.388
24 " '47	521.847	45.126	79.671	1	170.433
31 " '47	521.929	56.645	52.510	0.9	173.986
8 April '47	522.043	56.645	55.926	101	155.342
14 " '47	522.085	156.076	19.433	101	152.047
21 " '47	522.151	140.377	41.623	101	154.476
28 " '47	520.380	140.377	128.722	101	155.355

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
10 Mrt '47	2.722.424	708.454	47.085	43.147	680.047	
17 " '47	2.708.881	741.917	31.027	42.705	697.306	
24 " '47	2.705.391	754.162	34.613	43.820	686.750	
31 " '47	2.765.891	680.418	31.739	41.844	688.649	
8 April '47	2.760.301	635.954	63.600	39.942	698.458	
14 " '47	2.719.259	687.124	45.982	38.573	763.908	
21 " '47	2.700.130	733.610	43.907	37.172	751.784	
28 " '47	2.736.968	789.634	65.457	37.141	724.235	

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenslandsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op den Staat
13 Maart 1947	27.686	0.299	4.570	327	689	52.932
20 " 1947	27.702	10.010	4.131	332	725	52.607
27 " 1947	27.722	19.787	3.923	285	775	53.582
2 April 1947	27.727	9.879	3.543	363	772	53.452
10 " 1947	27.736	10.331	4.258	370	793	52.812
17 " 1947	27.736	10.523	4.305	356	844	52.247
24 " 1947	27.771	10.556	3.598	261	881	51.937

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
13 Maart 1947	637	163.215	75.142	2	6.406	590
20 " 1947	637	162.396	74.733	3	6.011	588
27 " 1947	637	162.738	74.690	3	6.357	587
2 April 1947	637	163.492	75.823	1	6.019	585
10 " 1947	637	163.272	75.793	3	5.834	584
17 " 1947	637	162.609	75.131	2	5.761	573
24 " 1947	637	162.040	74.814	2	5.523	567

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 28 April 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank —) Agentsch. „ 100.900,—	100.900 ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 ²⁾ art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleeningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 144.056.441,24 *) Bijbank „ 889.167,59 Agentsch. „ 10.409.746,95	
	f 155.355.355,78	
Op effecten, enz.	„ 155.156.171,56 ³⁾	
Op goederen en ceelen	„ 199.184,22	155.355.355,78 ⁴⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 520.379.864,63	
Zilveren munt, enz.	„ 1.843.914,62	522.223.779,25
Papier op het buitenland	f 140.376.500,—	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 124.182.705,63.	
Buitenslandsche betaalmiddelen	„ 4.538.817,61	269.098.023,24
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		69.782.256,15
Gebouwen en inventaris		3.000.000,—
Diverse rekeningen		31.658.624,56
		f 4.651.218.938,98

Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefondsen	„ 12.377.412,28	
Bijzondere reserves	„ 23.774.634,92	
Pensioenfonds	„ 15.472.667,30	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„ 137.126.110,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	„ 2.736.968.245,—	462.179,04
Bankassigaties in omloop		
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f 789.631.251,86	
Geblokkeerde saldo's van banken	„ 65.456.772,05	
Geblokkeerde saldo's van anderen	„ 37.140.707,81	
Vrije saldo's	„ 724.235.225,15	
Diverse rekeningen		1.616.463.956,87
		88.573.733,57
		f 4.651.218.938,98

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 42.165.200,—
 Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 148.807.939,50

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
2 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.400	50,3
9 April '47	0,2	1.449,2	1.450	1.402,9	47,4
16 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.396,5	53,7
23 April '47	0,2	1.449,4	1.450	1.387,9	62,3

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
2 April '47	0,6	330,2	17,3	17,9	397,9	12,0	284,8
9 April '47	0,7	335,9	18,2	16,8	401,3	9,5	290,0
16 April '47	0,7	348,2	12,4	17,5	414,8	9,0	305,7
23 April '47	0,8	320,2	14,4	16,9	396,8	8,4	288,7

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsch-land
27 Maart 1947	82.817	132.910	59.449	79.500	426.000
3 April 1947	82.817	130.879	99.449	53.100	426.000
10 April 1947	82.817	133.648	99.449	51.300	426.000
17 April 1947	82.817	131.464	99.449	51.900	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
27 Maart 1947	746.266	64.647	767	62.976
3 April 1947	764.622	61.652	818	59.791
10 April 1947	763.734	61.726	788	60.125
17 April 1947	757.282	63.263	738	61.611

FEDERAL RESERVE BANKS.
 (Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
5 Mrt 1947	19.085	18.290	338	24.044
12 Mrt 1947	19.163	18.370	333	23.242
19 Mrt 1947	19.161	18.370	329	24.247
26 Mrt 1947	19.182	18.391	320	22.810

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
5 Mrt 1947	24.310	19.372	2.372	15.781
12 Mrt 1947	24.338	18.445	1.407	15.930
19 Mrt 1947	24.303	18.448	1.429	15.847
26 Mrt 1947	24.143	18.317	1.600	15.658

ZVEEDSCHE RIJKS BANK.
 (Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staatschuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Mrt 1947	585	370	1.735	380	213	94	182
3 April 1947	541	343	1.761	387	235	94	182
15 April 1947	535	339	1.693	379	203	94	182
23 April 1947	503	319	1.707	377	200	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buiten-landsche banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Mrt 1947	2.640	665	547	35	209	179	2
3 April 1947	2.608	664	556	35	206	175	2
15 April 1947	2.489	729	545	108	206	197	1
23 April 1947	2.427	759	566	121	204	175	3

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.
 (in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	16,1	13,6	29,7	25,0	21,3	46,3	- 16,6
Aug. 1946	23,4	22,6	46,0	30,9	30,9	52,1	- 6,1
Sept. 1946	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	- 5,6
Oct. 1946	22,1	28,9	51,0	31,8	29,3	61,1	- 10,1
Nov. 1946	21,2	24,5	45,7	28,8	23,2	52,0	- 6,3
Dec. 1946	18,2	17,9	36,1	25,2	18,9	44,1	- 8
Tot. 1946	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	- 380,1
Jan. 1947	20,5	31,2	51,7	26,2	24,2	50,4	+ 1,3
Febr. 1947	21,8	20,2 ^{*)}	42,0	20,3	16,3 ^{*)}	36,6	+ 5,4

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“

^{*)} Voorlooptige gegevens.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 April 1947	7 April 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 693.576.644,16	f 657.787.749,20
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 2.736.159,64	„ 234.970,25
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 386.850.162,01	„ 353.689.217,86
Voorschotten op ult. Mrt resp. Februari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	„ 84.140.613,85	„ 82.230.820,24
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	„ 664.550.045,85	„ 656.889.689,93
Suriname	„ 36.203.830,12	„ 36.372.809,89
Curacao	„ 3.499.955,64	„ 51.053,16
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfondsen	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 522.150.714,83	„ 517.592.904,44

Verplichtingen	15 April 1947	7 April 1947
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 646.722.600,—	f 646.722.600,—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 6272.300.000,—	„ 6255.500.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 148.010.605,—	„ 153.460.201,—
Daggleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	—	—
Schuld op ult. Mrt resp. Febr. 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfondsen	„ 23.300.031,70	„ 23.111.487,85
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 366.807.637,39	„ 322.577.434,—
Andere staatsbedrijven	„ 3.218.820,70	„ 3.538.820,70
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3245.610.344,18	„ 3240.543.136,58

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
31 Mrt 1947	4.959,9	158,0	77,0	52,8	3.794,8	1.269,3
8 April 1947	5.038,7	152,8	73,7	52,4	3.932,4	1.190,2
15 April 1947	5.032,2	150,9	62,2	52,4	3.882,4	1.226,4
23 April 1947	5.027,2	144,1	62,4	52,4	3.804,5	1.270,3

(vervolg van de statistiek Verkeer en Vervoer op blz. 356)

DE OMWEGFACTOR BIJ AFSTANDEN IN HET NEDERLANDSCHE VERKEERSWEZEN.

Bij den aanleg van verkeersverbindingen tusschen twee of meer plaatsen zal het streven steeds gericht zijn op het zoeken naar den kortsten weg. Het volkomen rechtlijnige tracé voor een verkeersverbinding is evenwel vrijwel nimmer volledig te verwezenlijken.

In dit verband is het van belang na te gaan, in welke mate ons huidige verkeersnet het maken van omwegen noodzakelijk maakt en welke verschillen er in dit opzicht tusschen de netten onderling bestaan.

Hiertoe is uitgegaan van een steekproef, welke een 17-tal belangrijke plaatsen omvat over het geheele land verspreid (Groningen, Leeuwarden, Meppel, Deventer, Enschede, Arnhem, Nijmegen, Venlo, Maastricht, Eind-

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief data	8-4-'47	14-4-'47	21-4-'47	28-4-'47	Passief data	8-4-'47	14-4-'47	21-4-'47	28-4-'47
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefonds	12,4	12,4	12,4	12,4
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	2.100,0	2.100,0	2.100,0	2.100,0	Bijzondere reserves	23,8	23,8	23,8	23,8
Beleeningen	155,3 ²⁾	152,0 ²⁾	154,5 ²⁾	155,4 ²⁾	Pensioenfonds	15,5	15,5	15,5	15,5
Voorschotten aan het Rijk Boekvordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	137,2	137,2	137,1	137,1
Munt en muntmateriaal:					Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.760,3	2.719,2	2.700,1	2.736,9
Gouden munt en gouden muntmateriaal	520,4	520,4	520,4	520,4	Bankassigaties in omloop	—	—	0,2	0,5
Zilveren munt, enz.	1,7	1,7	1,7	1,8	Rekening-courant saldo's:				
Papier op het buitenland	56,6	156,1	140,4	140,4	's Rijks Schatkist	636,0	687,1	733,6	789,6
Tegood bij correspondenten in het buitenland	51,7	15,0	37,2	124,2	Geblokkeerde saldo's van banken	63,6	46,0	43,9	65,5
Buitenl. betaalmiddelen	4,3	4,4	4,4	4,5	Geblokkeerde saldo's van anderen	39,9	38,6	37,2	37,1
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	70,9	70,9	69,8	69,8	Vrije saldo's	698,5	763,9	751,8	724,2
Gebouwen en inventaris	3,0	3,0	3,0	3,0	Diverse rekeningen	90,1	89,4	88,5	88,6
Diverse rekeningen	33,3	29,5	32,6	31,6					
	4.497,3	4.553,1	4.564,1	4.651,2		4.497,3	4.553,1	4.564,1	4.651,2
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten				
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2		151,8	150,2	149,0	148,8

hoven, 's-Hertogenbosch, Utrecht, Amsterdam, Alkmaar, 's-Gravenhage, Rotterdam en Terneuzen).

De afstanden tusschen al deze plaatsen onderling zijn zoowel voor het vervoer te water, over den weg en per spoor opgemeten. Vervolgens is vastgesteld, welke de kortste afstanden zijn hemelsbreed gemeten. Met deze gegevens is het mogelijk geworden voor elk der betreffende verkeersrelaties en voor elken vorm van vervoer een omwegfactor te berekenen en wel door deeling van den werkelijken afstand door den afstand hemelsbreed genomen.

Op deze wijze kan men ook den omwegfactor voor een bepaalde groep verkeersrelaties, dus bijv. voor alle relaties van een bepaalde gemeente, berekenen. Door vergelijking van dezen factor met dien van een andere gemeente is aan te geven, welke van beide plaatsen uit verkeers-oogpunt, onder overigens gelijke omstandigheden, het gunstigst is gelegen. In geval van een zeer ongunstigen omwegfactor voor een bepaalde gemeente kan de mogelijkheid worden onderzocht of door verbetering in het tracé der verbindingen de verkeersverhoudingen minder ongunstig zijn te maken.

Voor elk der genoemde 17 gemeenten is de omwegfactor t.o.v. de overige 16 gemeenten gezamenlijk berekend, zoowel per vorm van verkeer als voor het totaal. De gemiddelde omwegfactor, dien men, gezien de keuze der onderzochte gemeenten, representatief voor geheel Nederland kan aannemen, bedraagt 1,33. De geringste afwijking vertoont Utrecht (1,26), de grootste Groningen (1,50). Amsterdam, Rotterdam en Den Haag geven resp. een gemiddelden omwegfactor te zien van 1,34, 1,31 en 1,28.

Tusschen de verschillende vormen van vervoer onderling blijken groote verschillen in de omwegfactoren te bestaan: te water 1,48, over den weg 1,24, per spoor 1,29. Opmerkelijk is ook het feit, dat de afwijkingen van het gemiddelde bij het wegverkeer binnen veel engere grenzen liggen dan bij de beide andere verkeersvormen.

	Maximum	Minimum
WATERVERKEER	1,73	1,41
WEGVERKEER	1,30	1,17
SPOORVERKEER	1,42	1,19

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.



N.V. BANK VOOR NEDERLANDSCHE GEMEENTEN

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

UITGIFTE VAN f 25.000.000.- 3-3½ pCt. Schuldbrieven

in stukken van f 1000.— en f 500.—
LOOPTIJD 30 JAREN

Ondergeteekende bericht, dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte zal zijn opengesteld op

VRIJDAG 2 MEI 1947

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur bij de kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM en 'S-GRAVENHAGE (voorzoover aldaar gevestigd) van:

Rotterdamsche Bankvereniging N.V.
De Twentsche Bank N.V.
Amsterdamsche Bank N.V.
Heldring en Pierson
Incassobank N.V.
Lippmann, Rosenthal & Co.
R. Mees & Zonen
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.
H. Oyens & Zonen N.V.
Pierson & Co.

tot den koers van 100 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 24 April 1947. Exemplaren hiervan, benevens inschrijvingsbiljetten, zijn bij genoemde kantoren en bij ondergeteekende verkrijgbaar.

N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten.
's-Gravenhage, 24 April 1947.

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

Vacatures

Groote organisatie van Industrieelen zoekt voor directeurs/secretaris-functie

econoom of jurist

Vereischen zijn: ruimé praktijkervaring, organisatievermogen en geschiktheid tot leiding geven, kennis van moderne talen, representatief optreden, terwijl eenige tekstielkennis en bekendheid met het organisatieleven tot aanbeveling strekken. Voor eersterangs kracht levenspositie en ruime salariering. Uitvoerige sollicitaties te richten onder no. 39687, Adv.-Bur. „Die Haghe“, Plein 11, Den Haag.

Industriële Onderneming in Zuid-Holland zoekt voor haar bedrijf

eenige jonge administratieve krachten

bekend met de moderne bedrijfsadministratie en variabele budgetteering. Leeftijd 20-25 jaar. Na gebleken geschiktheid bestaat later, eventueel de mogelijkheid voor uitzending naar het buitenland. Brieven met opgave van tegenwoordigen werkring, genoten opleiding, verlangd salaris enz. te zenden onder No. 894, aan het Bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam

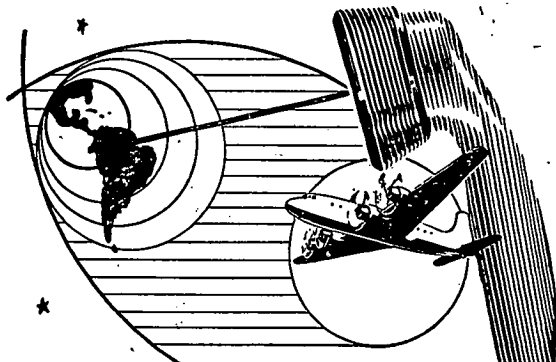
LEIDING ACCOUNTANTSKANTOOR

De Coöperatieve Groothandelsvereniging De Handelskamer „Haka“ G.A. te Rotterdam roept gegadigden op die bereid zijn mede de leiding op zich te nemen van het accountantskantoor aan hetwelk de accountantsopdrachten zullen worden verstrekt, welke tot nu toe aan haar eigen accountantsdienst zijn verleend.

Zij, die hierop wensen te reflecteren dienen lid te zijn van het N.I.V.A. of V.A.G.A. en tenminste enige jaren praktijk te bezitten.



Gegadigden worden verzocht hun eigenhandig geschreven brieven met vermelding van leeftijd, opleiding, loopbaan en referenties in te zenden aan de directie van de Handelskamer, Postbus 6.08, Rotterdam West.



Sneller dan het vliegtuig

P.T.T. leidt het Internationale postverkeer altijd langs de snelste wegen naar de plaats van bestemming, maar sneller dan het snelste vliegtuig en veel doeltreffender dan de langste brief is een gesprek met Uw relatie per radiotelefoon. Het radiotelefonische verkeer met vrijwel alle Zuid-Amerikaanse Staten en ook met Curaçao en Suriname is hersteld.



Radiotelefoneer - 't zegt meer!

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Verzendt per

VAN GEND & LOOS

Vervoer in één hand
door 't geheele land

maximum service, minimum kosten



Cursussen moderne bedrijfsadministratie

- Aanmelding is nog mogelijk
- A. den cursus voor het examen Mij. voor Nijverheid April 1948
 - B. den cursus voor het examen Associatie in December 1947 (spoedcursus)
- voor bezitters van Acte M.O. Boekhouden of Handelswetenschappen A: voor
- C. den cursus voor Leeraar Moderne Bedrijfsadministratie

Secretariaat M.B.A.,

Beursgebouw - Kamer 321 - Rotterdam